

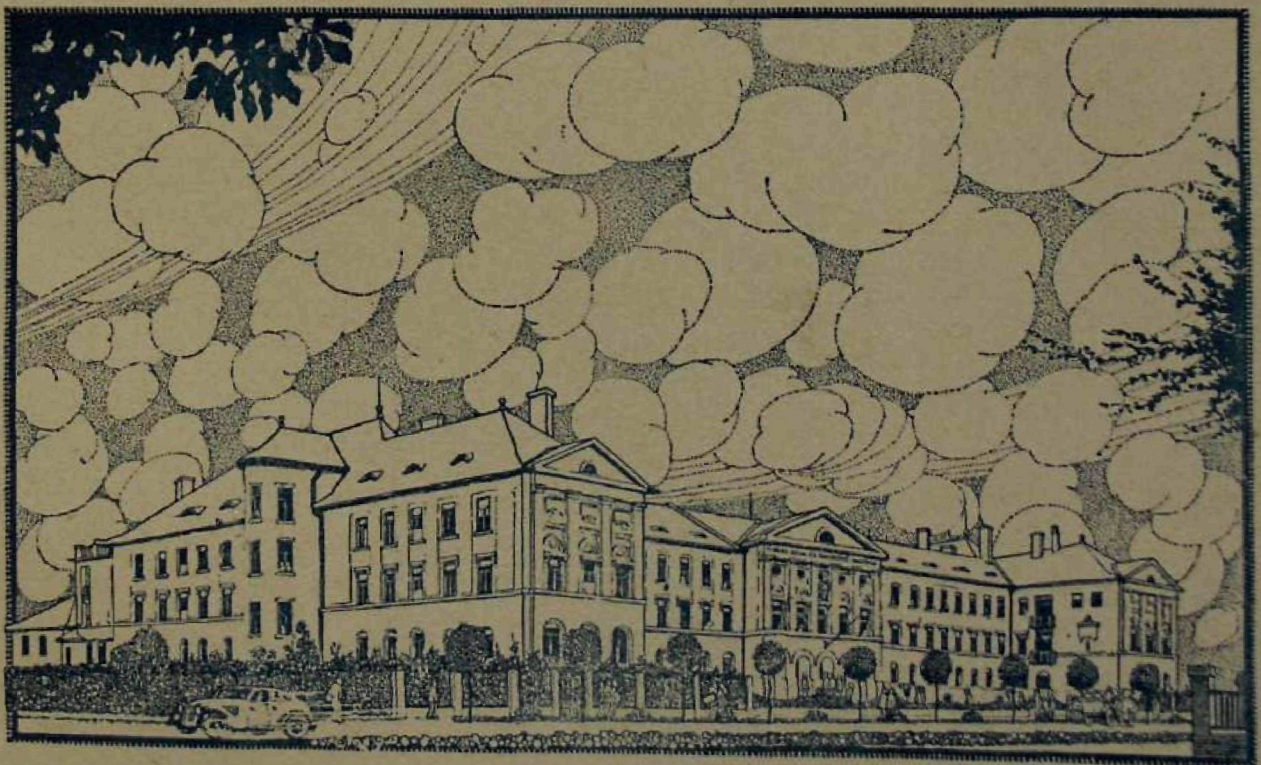

*A jászberényi
m. kir. állami líceum és tanítóképző*

ÉVKÖNYVE

*az 1941-42. isk. évről
(4., ill. 25. tanév.)*

*A tanári testület közreműködésével szerkesztette:
Fiala Endre*

Kovács-nyomda Jászberény, 1942.

REV 98

REV 2010

321
1914

„Hadi érettségi, hadi oklevél.“

Annak ellenére, hogy az új Európáért folyó élet-halál-küzdelemben a magyarság is derekasan kiveszi a részét, örömmel és megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy viszonylagosan azok közé a hadviselő államok, sőt semleges országok közé számíthatjuk magunkat, melyeket ezideig megkímélt a Sors a mai modern háború közismerten borzalmas veszélyeitől, megrázkódtatásaitól.

A közelmúltban villámgyorsan lejátszódó Balkán-hadjárat országhatárunkra tolt a hadszíntér véres árnyékát. A szegedi-pécsi nehéz percekben, majd a kassai repülőtámadások során mi mögöttes országbeliek is megízlelhettük a cselekvő háború idegbénító és vértfakasztó tényeit, de hála a magyarságot nagyobb veszélyektől oltalmazó isteni Gondviselésnek, ma határainktól messze kívül harcolnak véreink, ajkukon Jézus nevével az istentelenek ellen. A győzelem már ezért sem kétséges.

Bár távolról sem éljük át a hadszíntéri háború ezer veszélyét, mint igen sok hadviselő állam, bizonyos szempontból hazánk életében is mutatkoznak a háborús légkör elmaradhatatlan kísérő jelenségei. Miután hadviselő ország vagyunk, természetesen fokozottabb mértékben érvényes a békés idők híres jelszava: „*Si vis pacem, para bellum*“ (Ha békét akarsz, készülj a háborúra), mint még pár évvel ezelőtt is. A háború minden nép, nemzet életében megpróbáltatásokkal, erőmegfeszítésekkel, lemondással és szenvedéssel jár. Az igényeket, ha nem akarjuk is, csökkenteni kell.

A nyersanyagkészletüket és tartalékukat rohamosan emésztő háborús nemzetek az anyagi, technikai berendezésüket, gazdasági, közgazdasági életüket, közigazgatásukat, stb. „át szokták állítani“

háborús gazdálkodásra. A béke nyugalmas éveiben cérnagombokat, kerti kapákat stb. ezerszámra gyártó gyárak „hadi üzemmé” nyilvánítva a töltények millióit ontják . . . Az eddig nappal kényelmesen munkálkodó, éjjel álmosan ásító „béke üzemek”-ben most éjjel-nappal folyik a megerősítő, ütemes munka, s az élesen csatlógó gépek zajából, a fogaskerekek csikorgásából kicsendül a lüktető ritmus: *háború, háború . . .*, „*para bellum . . .*”, „*para bellum . . .*”

Mert háborúban élünk, előre kell néznünk, *előre kell gondolnunk*. Jelszó: a helyes beosztás, a minden téren való bölcs takarékoság. Az egyén életében éppúgy, mint a nemzet életében. Életigénylésünk szűkebb térre korlátozódik. Talán egyes kevésbé fontos szükségletet nélkülöznünk is kell. Szívesen kell tennünk, mert *a haza most áldozatot, lemondást követel*. Testi (vegetatív) életünk már „átállítódott” a békeévek bőséges időszakából sz igazságos, egyenlő elbárásmódot igénylő háborús élet követelményeire.

Kérdés, hogy *szellemi téren* szükség van-e „átállítódás”-ra? A felelet nem vitás, rövid *igennel* válaszolhatunk.

Lelkiek. közelebbről *erkölcsi téren* új színezetű erények kialakítására van szükség. Ezeket mint pl. az *áldozatos, cselekvő hazaszeretetet, lemondást, fokozottabb kötelességteljesítést, az intenzívebb dolgozni akarást, feltétlen megbízhatóságot, a százszázalékos hivatásbetöltést, a kicsiny vagy nagy dolgokban való hősiességet, tettekben feloldódó szociális érzést, példaadó akaraterőt, bátorságot, önfeláldozást* lassan-lassan kitermeli a nemzeti egymásrautaltságunk érzése és a közéletnek a maga eszközeivel való formáló ereje.

A mai ifjúság, közelebbről *a tanuló ifjúság* általában példásan alkalmazkodik mind testiekben, mind lelkiekben a változott idők háborús szelleméhez. Nemes *idealizmusát, forró hazaszeretét* és lelkes *önodaadását* tükrözik a *Diákkaptárak* fényes eredményei, a *vas-és fémcsaták* apró hősei, az *olajmagvas mozgalom* lelkes munkálói, az *érettségi vizsgálatok utáni sorozásra való tömeges jelentkezések, a füstnapok* fáradhatatlan gyűjtői, stb.

Ennyi nemes tett és követésre méltó erény között, mint a háborús idők velejárójával, sajnos *találkozunk nem kívánatos megnyilvánulással is*. Ez pedig az önmagában véve ártalmatlan, de következményeiben annál inkább romboló hatású *hadi érettségi és hadi oklevél* gondolata.

A világháborús években szórványosan valóban ismert volt nálunk a *hadi érettségi vizsgálat*. Tehát megvan a magyarázata annak, hogy hol keressük az eredőszálait a most befejeződött iskolaév

folyamán tanuló ifjúságunk körében is egyre nagyobb méretekben kísértő hadi érettségi, hadi oklevél eszméjének.

Vizsgáljuk röviden, *miben s hogyan nyilvánult és nyilvánul meg a feltételezett romboló hatás?*

Először is valószínűleg azoknak az ifjaknak a lelkében fogamzott meg s vert gyökeret a hadi képesítő tévesen értelmezett gondolata, akik a könnyebb végénél szeretik megfogni a munkát, tehát a könnyelműbb, a magaviselet terén kifogásolható és éppen ezért tanulmányi téren is gyengébb eredményt felmutató tanulóknál. Az ilyen ifjak, ha nem térnek jobb belátásra, rendszerint az életben felnőtt korukban sem másítják meg természetüket. Ott is azok lesznek, hogy pillanatnyi érdekeik szerint cselekedjenek, „zavarosban halásszanak.”

A jelenlegi évvégi vizsgálatok eredményét általában károsan befolyásolta több közép- és középfokú iskolában a felelőtlen elemek által titokban hangoztatott hadi érettségi eszméje. Igen sok könnyelmű gondolkodású ifjú lett oktalan hiszékenységének áldozata, Egy alföldi mezőváros középiskolájában záróvizsgálatra bocsátott tanulók 60%-a utasítottatott javító- vagy ismétlő vizsgálatra, Akaratlanul is gondolkodóba ejtik az ilyen arányszámok az embert.

Intézetünk most képesítő vizsgálatra jelentkező tanítójelöltjei között is melegágyra tálálhatott a tévesen értelmezett hadi képesítő gondolata, párosulva egy másik csábító, szükségszerű jelenséggel az általános tanítóhiánnyal, illetőleg tanítószükséglettel.

A tanári testület nap mint nap óva intette, figyelmeztette, nagyobb teljesítményre buzdította, csalfa reményektől óvta őket. Sajnos hiába . . . Jelöltjeink 29%-a esett áldozatul könnyelmű gondolkodásának. Az alsóbb éveseknek, akik csak jövőre és azután kerülnek az életbe-bocsátó „zöld asztal” elé, intő például szolgálhatnak ezek az arányszámok. Ők már megértik s magukévá teszik szülőiknek, nevelőiknek intő szavát: *Az oklevélért, a tudásért dolgozni kell. Kétszeresen megfeszített erővel. Különösen ma, . . . éppen azért, mert nehéz időket élünk.*

A hadi érettségi, hadi képesítő gondolata másrészt több jóhiszemű szülő lelkében is felvetődhetett az utóbbi időben. *Hivatalos helyről azonban semmi esetre sem, mint egyes „jólértesültek” hinni vélték. Eddig nem, mert nem volt indokolt.*

A világháború idején az iskola padjaiból, zsenge korban vonult igen sok diák a frontra. Középiskolai tanulmányaikat megszakítva becsülettel, férfimódra, hősiezen küzdöltek, sokan hadifogságba is

estek. Ezek a tanulmányaikat megszakító, a háborúban vérüket hullató, onnan dicsőségesen hazatérő, sokesetben *őszülő ifjak* részesülhettek abban a jogos és méltányos elbánásmódban, hogy a rendesnél rövidebb idő alatt, de törvényes keretek között tehettek befejező vizsgálatot, amit annak idején *hadi érettséginek* neveztek.

Ime, ezek után világos, hogy miért indokolatlan, *alaptalan a hadi érettségi*, illetőleg a hadi képesítő *emlegetése*, hacsak méltányossági szempontból nézzük is. A világháborúban ki kellett előbb érdemelni. Szenvedni, küzdeni, áldozatot kellett hozni, vért kellett hullatni érte a csatamezőkön.

Ne akarja tehát ma senki jogtalanul, érdemtelenül bitorolni a kitüntetéssel felérő hadi érettségi, vagy hadi oklevél szomorú dicsőségét. Hála Istennek, ma más a helyzet. Középiskolai tanulmányait ma minden tanuló a körülményekhez képest nyugodtan befejezheti s azután szerezhethet érdemeket a csaták zajában.

Előfordulhat egyes intézetekben, hogy beszállásolás, vagy tanárok katonai szolgálata, stb. miatt több-kevesebb ideig rendkívüli, állapotokra lehet számítani, de *arra egy magyar ifjú se merjen gondolni, hogy a zavarosban halászhatik, hogy visszaélhet a rendkívüli helyzettel*, hogy érdemtelenül, megokolatlanul u. n. hadi oklevélhez, vagy hadi érettségi bizonyítványhoz juthat.

Nem is volna jó, sem az ő, de mégkevésbé a nemzeti közösség szempontjából.

Olyan időket élünk, amikor mindenkinek, minden beosztásban a legnagyobb erőmegfeszítéssel a legeredményesebben kell helytállnia. Aki ki akarja magát vonni a köteles munka alól, aki nem teljesíti minden szorgalmával, tehetségével a kötelességét, arról nyugodtan mondhatjuk, hogy ellensége a hazájának, népének és családjának, egyszóval: *hazaáruló*.

Tóth Gyula.

A Jászság tájéletrajzi irodalma.

Folytatólagos közlemény.

Évkönyvünk multévi számában 159 olyan földrajzi, természet-tudományi, történelmi, nyelvészeti, jogtudományi stb. könyvnek, fontosabb cikknek, értekezésnek a címét közöltem az írók betűrendes névsorában, akik a Jászságról, vagy valamelyik jász községről tájéletrajzi szempontból értékes kutatómunkát végeztek, s ezzel az újabb tudományos vizsgálódást támogatják. Multkori közleményem végén hangsúlyoztam, hogy az hiányos, kiegészítésre szorul. Azóta átnéztem a falukutató intézet igazgatójának, *dr. Bodor Antal* egyetemi magántanár gyűjtését. Ez rövidesen sajtó alá kerül, azért annak adataiból semmit se vettem át mostani közleményembe. Ellenben teljes mértékben kiaknáztam a *Szociográfiai, táj- és népkutató-intézet katalógus anyagát és végül Prückler József kiváló jászkún kutatónak és szenvedélyes gyűjtőnek a Jászságra vonatkozó rendkívül gazdag, fölötte értékes adatait.* Ezek azért is becsesek, mert nemcsak katalógus címek, hanem az illető forrásmunkák eredetiben, vagy hitelesített másolatban. Sok közöttük az unikum. Ezúttal is hálás köszönetet mondok *Prückler Józsefnek*, a jászkunok legáldozatosabb mecénásának azért, hogy a Jászság tájéletrajzi irodalmát, a következőkkel kiegészíthetem :

I. A Lehel-kürt irodalma.

Az I. közlemény 120. és 127. pontját a következőkkel egészíthetjük ki: *Molnár Ferencnek* 32 oldalas kézíratos könyve a Jász Múzeumban: *Noticia Cornu Leelis, Jasz-Berenii asserati, quam ex-*

hibuit Franciscus Molnár Privilegiált Város Bírójának és Tanácsának 1779-ik esztendőben . . . ajándéku beajánlott. Nyomtatásban: Jászberény városában lévő Lehel kürtjének esmérete, verses krónikával Bécs és Pozsony 1788, második kiadása 1803-ban Pest, 30 l., 3. kiadás Pest, 1823. 4. kiadás 1838-ban 30 l.

160. *Bécsi Képes Krónika* 1358. és ez alapján *Túróczi János: Chronika Hungarorum*, Buda, 1488. s többi krónikáink.

161. *Bombardi Mihály: Tipografia magni regni Hungariae. Viennae, Ignatij Voigt, 1718. Első értekezése.*

162. *Décsi Antal: Friss és legújabb előadás a jászokról és kürtjükről és ennek értékéről*, Miskolc, 1814. I.—II. kötet. *A jász vagy ijász kürtön lévő metszetekről és értelmekről*, Kassa, 1816.

163. *Jerney János: Értekezés a jászokról*, 1820.

164. *Horváth Péter: Értekezés a jászokról*, mely Lehel kürtjének is hívatik, 1820.

165. *Szeremley Miklós* szerkesztésében megjelenő *Magyar Hírlap* és *Jelen* 1847-i számában egy névtelen író cikke.

166. *Bock Ferenc: Über den Gebrauch der Hörner*, 1860.

167. *Ipolyi Arnold* cikke a *Századok* 1876. évfolyamában a 487. oldalon.

168. *Czobor Béla* cikke: *A jászokról* a *Vasárnapi Ujság* 1879. évfolyamában 39—40. lapjain.

169. *Tóth Béla* *Mendemondák* c. munkájában, 1896.

170. *Baróthy Lajos: A magyar nemzet története* I. kötete, 1898.

171. *Pulszky Ferenc: Magyarország Archeológiája*, 1897.

172. *Hampel József: A jászokról*, 1903. Legértékesebb e nemben

173. *Divald Kornél* cikke a *Jász Hírlap* 1923. évfolyamában.

174. *Supka Géza: Lehel-okról*, Budapest, 1910. és *Jász Hírlap* 1932.

175. *Stippeky József: Lehel, vagy jászokról-kérdés*, *Jász Hírlap* 1932.

176. *Solymossy Sándor: Lél vezér okról*, *Ethnográfia*.

177. *Diószeghy Miklós: Szemben a jászberényi okról*, *Budapesti Hírlap* 1935. márc. 24.

178. *Blénessy János: A Lehel-okról ismertetése és irodalma a Jász Múzeum* 1937. évi évkönyvében 16—29. lap.

179. *Blénessy János: Milyen történelmi szerepet játszott Lehel vezér s hogyan keletkezett okról*? *A Jász Múzeum* 1937. évi évkönyvének 29—37. lapjain.

A Lehel-kürttről szóló 22 tudományos munkán kívül megemlítjük Petőfi Sándor *Lehel vezér* című elbeszélő költeményét és *Lehel* c. 3 költeményét, melyeket 1848-ban írt; végül Balkányi Szabó Lajos: *Lehel kürtje, hősrége* 8 énekben, Debrecen, 1850.

II. Általános jellegű könyvek és értekezések.

180. Adatok az egri egyházmegye történetéhez, I.—IV. kötet, 1885—1907.

181. *Aczél István* úr, jászkún kerület több évig volt közhivatalnok, nyug. kapitánya végtisztelete alkalmával tartott beszédek, 1852. aug. 15.

182. *Articuli Jazygum et Cumanorum, Posonii, é. n. Joannis Michaelis Landerer*, 1751.

183. *Bathó Ignác*: Foglalatja az 1843. évi szept. 4. és következő napjain a tek. nemes Jász és kún kerületek részéről Jászberény városában folytatva tartott közgyűlés jegyzőkönyvének.

184. *Bathó Lajos*: „Építsünk jász módra!” Ugar 1942. 4. számában.

185. *Bathó Mór*: A Jász-kún kerületekben 1869. december 31-én megkezdett népszámlálás eredménye, Jászberény, 1873.

186. *Baksay Sándor*: Jászkúnság. Osztrák Magyar Monarchia írásban és képben, II. k, Budapest, 1891.

187. *Baky Miklós*: Jász-kún testvérekhez, Kunszentmiklós, 1929.

188. *Bedekovich Lőrinc*: *Acurata delineatio Jazigike er utriusque Cumaniae*, Pestini, 1802, sc. Franc Karacs.

189. *Bene Lajos*: Jászsági népmesék, Orsz. Gárdonyi G. tság.

190. *Beszédek*, melyek a nemes Jász és két kún kerületeknek közös gyülekezeteiben, Jelesen a megüresedett nádorispányi alkapitányi hivatalnak betöltésével, úgy azon nemes kerületek magistrátusának tiszti újjítószéke alkalmatosságával mondattak, 1829, Jászberényben. Hasonló beszédek az 1839., 1841. és 46. évi tisztújjító széken, Pest.

191. *Blénessy János*: A jászok vallásossága a török hódoltság végén. Malmok az egyház szolgálatában. Jászsági kat. Tudósító 1942. I. számában. Hogyan büntették a boszorkányságot és káromkodást az elzálogosítás idejében? U. ott. 1942. 2. számában. A jászok vallásosságának virágzása a redempció idejében. U. ott 1942. 3. számában.

192. *Bognár Gyula*: Lehet-e a Jászság dús televény földje a magyar irodalomnak? Ugar, 1942. I. számában.

193. *Borbély Andor dr.*: Régi térképek a helyismeret szolgálatában. Jászberényi gimn. 1936—37. évi évkönyvében.
194. *Botár Imre*; A jászok eredete, neve. Szolnoki Újság 1926. évf.
195. *Braudt József dr.*: A jászkún özvegy öröklési jogáról, Szolnok, 1913. 31 l.
196. *Császár Elek*: Ismerjük meg a Jászság értékeit! Ugar, 1942. 4.
197. *Cséry Dezső, Simándi Béla*: Az éhező jászok között. Korunk szava, 1937. szeptember 15. számában, 525—527. l.
198. *Csuka István*: A fels. ausztriai háznak új és örökös tsászári méltóságért a jász és két kún megyéknek buzgó hálaadásokkor Jászberényben Szt. Mihály havának 13. napja 1804. eszt. mondott beszéd, Pest, Trattner Mátyás.
199. *Domanovszky Sándor*: József nádor iratai 1792—1804, Bpest, 1925.
200. *Farkas Gusztáv*: Jászkúnok előre (68-as bakahistóriák), Törökszentmiklós, é. n. 93 l.
201. *Fellner Ferenc*: Tehetségvédelem a Jászságban, Ugar, 1941. I. szám.
202. *Fejér György*: A kúnok eredete, Pest, Edelman Károly, 1850. 104. l.
203. *Fiala Endre dr.*: Jászkún elemek a középkori hadviselésben. Ugar, 1941. és 1942. I. számában. A hadviselés átalakulása és a jászkúnok, U. ott 1942. 2. és 3. számában, Jászkún temetések. U. ott 1942. 5. számában. A jászkún öltözködés. U. ott 1942. 6. számában.
204. *Gecse Árpád*: Miért van kiveszőben a jász népviselet? Ugar, 1942. 2. számában. Jászsági művészanekdoták. U. ott 1942. 6. számában.
205. Geschichte des k. u. k. Inf. Regiments No 68. Bpest, 1908.
206. *Guthy Jenő*: A jászkún ősedemptionak 1655. évtől a jelen korig kiterjedő történelmi ismertetése. Budapest, 1898.
207. *Halász György dr. dabasi*: A gümőkór jelentősége a Jászságban, Ugar c. folyóirat 1941. 1. számában.
208. *Harbuth Klára*: Jászberény települése, 1932. Kézirat.
209. *Járdán József*: Építsünk jász módra! Ugar, 1942. 2. számában.
210. Jászkerületek leírása Tud. Gyűjtemény 1838. évf. IX. f.
211. *Kálmán Ödön*: József nádor megvédi a jászsági zsidókat, Egyenlőség, 1916. 20—30. számában.

212. *Kempelen Győző*: A Jászság a török foglalás idejében, 1565—1685. *Hazánk* 2. évfolyama 1860. 453—469. 1.

213. *Müller József*: 1848—49.-i indulók, közöttük: Jászkún induló, Budapest, Rózsavölgyi.

214. *Nagy Lajos*: Óriási per a Jász-Kúnságból a m. kir. kincstár ellen. *Tört. és jogi tanulmány*, Karcag, 1879. 30 1.

215. *Németh Ferenc dr.*: Milyen lesz a szabályozott Zagyva? *Ugar*, 1941. 1. számában. *Harc a Zagyváért a halászhok és a hatvani cukorgyár között*. *Ugar*, 1942. 1. számában. *Jászkún jogszokások*, *Ugar*, 1942. 3. számában. *A széttagolt Jászság*. *Ugar* 1942. 6. számában.

216. *Reschner Róbert és Sebestyén József*: A 68-as jászkún gyalogezred háborús albuma, 1917.

217. *Rózsa Sándor*: Jászsági népdalok, *Ugar*, 1942. 5. számában.

218. *Schnitzler K. József*: Vértadó központot a Jászságnak! *Ugar*, 1942. 1. számában.

219. *Szomory Emil*: Egy 13-as jászkún huszár és egyéb háborús regények, Budapest, 1917. 141 1.

220. *Vajda György dr.*: Jász vonások, *Ugar*, 1942. 1. számában.

221. *Vargha Imre dr. és Harmath Pál*: Tizenkettő egy vágásra, Jászsági népmese, *Ugar*, 1942. 1. számában

222. *Weiss Ernst*: Gedenkblätter aus der Geschichte des k. k. Jaziger und kumanier huszáren-Regimentes No 13, Temesvár, 1879. 137. 1.

223. *Wodluschka és Freissberger Gyula*: A 29. honvéd gyalogezred története, I. kötet Szerbia, Budapest, 1928.

III. Jászsós-szentgyörgy.

224. Jászsós-szentgyörgy nagyközség ezredévés ünnepségén tartott három beszéd, Szolnok, Wachs, 1896. 17 1.

225. A jászsós-szentgyörgyi takarékpénztár r t. alapszabályai, Szolnok, 1892.

IV. Jászapáti.

226. A legnagyobb körtvélyfa Magyarországon Jász Apáthiban Tud. Gyűjtemény 1826.

227. Jászapáti mintaközség, községfejlesztés, 1927.

V. Jászárokszállás.

228. *Császár Elek*: Szegénygondozás Jászárokszálláson, *Ugar*, 1942. 1. számában. Jászárokszállás az irodalomtörténet árnyékában. *Ugar*, 1942. 6. számában.

229. *Herbert János*: Egy alföldi község (Árokszállás) társadalomrajza. Társadalomtud. 1927. 403—38. 1.

230. *Járdán József*: A jászárokszállási kubikusok között, Ugar. 1941 1. számában.

231. Bécsi Lazarista-atyák mint misszionáriusok Jászárokszálláson, 1896. jan. 19—29-ig. Különlenyomat a Jászság 1896. januári számából, Szolnok.

VI. Jászberény.

232. *Adácsi*: A jászberényi vásáron. Vasárnapi Ujság 1893. IV. 719.

233. *Apponyi gróf*: Nyílt levél Jászberény városa választóihoz, é. n. Wodiáner és fiai.

234. *Békefi Remig*: Kerékgyártó Alajos Árpád emlékezete, Budapest, Magy. Tud. Akadémia, 1904.

235. *Blénéssy János*: Jászberény egyházi építkezései a redempció idejében. Jászsági kat. Tudósító 1942. 4. számában. *Sípos Orbán*, a jász király, a Jász Múzeum alapítója, 1825—1926.: A Jász Hírlapban 1942-ben megjelent cikkek különlenyomata, 1952. 15 l. — A Jászberényi Kaszinó Egyesület 100 éves története, a Jász Hírlap 1942. májusi-júniusi számaiban hat cikk. A Jász Hírlap 1933. évi július, augusztus és szeptemberi számaiban: *Orbay Antal dr.*, *Kövér Kálmán dr.*, *Pintér Mihály* és *Horváth Péter* életrajza.

236. *Csikós Tibor* és *Csikós Andor*: Jász legendák — jász mesemondók, Ugar, 1942. 4. számában.

237. *Deák Ferenc*: Jász népköltési adalékok. Jászberényi gimnázium 1909—1910. évi értesítőjében.

238. *Déryné*: Jászberény a múlt században, Vasárnapi Ujság, 1877.

239. Emlékírat a Budapest—Jászberényi villamosvasút tárgyában. Hely és év nélkül 8 l.

240. Egy muszka Jászberényben. Vasárnapi Ujság 1876. júl. 2.

241. Emlék 1848. március 15-ének 50 jubileumára. Jászberény, Brünauer-nyomda, 1898. 16 l.

242. *Erdős István dr.*: Szűcs műhelyből — gyárüzem. Ugar, 1942. évi 1. számában.

243. Jászberényben felállítandó kórház és az arra való felügyelés iránt kidolgozott észrevételek. Pest, Trattner 1832.

244. Jászberény megyei város évi költségvetési előirányzatai, Jászberény, évről-évre.

245. *Kovács István*: Jászberényi regesták a török világból. Adatok az egri egyházmegye történetéhez.

246. *Kurcz Jenő*: Jászberény r. t. város belsősegeinek térképe, Jászberény, 1909.

247. *Pazár Zoltán*: Jászberény egészségvédelmének jövő feladata. Ugar, 3942. évi 4. számában.

248. *Pethes József*: Jászberény város múzeumának 1873. dec. 26-án történt ünnepélyes megnyitása alkalmával mondott beszéde, Jászberény, 1875. 13 1.

249. *Petrilla Aladár*: Tifuszbajrány, Budavár 1936. augusztusi számában 506—511. l. térképpel.

250. *Pecsenyánszky Béla dr.*: A zöldkeresztes egészségvédelmi szolgálat működése Jászberényben. Ugar 1942. 1. számában.

251. *Ormay Sándor*: Az 1868. évi földrengés Jászberényben. Matematikai és term. tud. közlemények.

252. Tehetősebb jászberényiek, Magyar Hajdan és Jelen, 1847.

253. *Török Mihály*: Magyarok legnevezetesebb sátoros ünnepe, azaz Nagy B. Asszony napja, melyen mint nemes, szabd Jászberény városa templomának esztendőnkint előkerülni szokott főünnepén ugyanott, azon magyarok Nagy Asszony tiszteletét ezen beszéddel hirdette. Budapest, 1771. 26 1.

254. *Varga József*: A jászberényi főgimnázium hiányai és reformjavaslatai. Jászberény, Litassy-nyomda, 1872. 24 1.

255. *Vásárhelyi József*: Jászberény és környéke emlősfaunája. Állattani Közlöny 1932. 3—4. és 164—169. 1.

VII. Jászdózsa.

256. *Révfy Lajos*: Jászdózsa község monográfiája. A faluszövetség községmonográfiái pályázatán ezüstérmét nyert kézirat. Jász Hírlap 1933. jún. 29-i számában ír róla.

257. *Zupkó Ágoston*: Jász-Dózsa község történeti leírása. Adatok az egr egyházmegye történetéhez 1. kötet 212. 1.

VIII. Jászfényszarú.

258. *Athanás Szilárd*: Jászfényszarú mezőváros statisztikai leírása. Stat. és nemzetgazdasági közlemények.

259. *Szűcs Mihály* életírása Jászfényszarún, Jászberény, 1892. 61 1.

IX. Jászkóhalma.

260. *Lukácsi Béla*: A jószívű királyfi és a szépséges tündérkirályleány. Jászkóhalmi népmese. Ugar 1942. évi 6. számában.

X. Jászkisér.

261. *Lóczy Lajos*: Praehistoriai lelet Jászkisér közelében. Természettudományi Közlöny 9. kötetében 437. 1.

262. *Madarász Flóris dr.*: Egyházi beszéd, melyet Jászkiséren 1906 október 7-én, Foltin János prépost által építettett új templom megáldása alkalmával mondott, Eger, 1906, Érseki lyceumi könyvnyomda.

XI. A Csörszárók és Csörsz-monda irodalma.

Az 19., 25., 30., 49. és 89. szám alatt említett munkákon kívül még a következőket sorolhatjuk fel.

263. *Ptolemaios*, Kr. után 140 körül. L. Fröhlich Róbert: Ptolemaiosnak hazánkra vonatkozó térképei. Egyet. Phil. Közlöny IX.

264. *Anonymus Krónikája*: Gesta Hungarorum 1203. táján.

265. *Szekely István*: Chronica ez világnak jeles dolgairól, Krakko, 1559.

266. *Pethő Gergely*: Rövid magyar krónika . . . Bécs, 1660.

267. *Budai Ézsiás*: Magyarország históriája, Debrecen, 1805.

268. *Térképek* 1737., 1788., 1801., 1883. stb. évekről.

279. *Tompa Mihály*: Népregék, népmondák, 1846

270. *Vasárnapi Ujság* 1857. évfolyama.

A múlt évben 159 tétel alatt felsorolt forrásmunkát ez alkalommal 270-re egészítettem ki. Most már a könyveken kívül szép számmal sorakoztatom fel a különféle folyóiratokban és lapokban megjelent értékesebb tanulmányokat, sőt kisebb cikkeket is. Ez annak a jele, hogy a Jászságra vonatkozó irodalom túlnyomó részét felsorakoztattam. Örömmel kell megállapítanom, hogy ezeknek a könyveknek, cikkeknek legnagyobb része már együtt van *Prückler József* bankigazgató gyűjteményében. Sőt sok közöttük az egyetlen példány, azaz unikum. Megvalósult tehát egy ember áldozatkészségéből az, amiről *Kele József dr.* a Jász Hírlap 1925. évi 49. számában *Jász Történelmi Könyvtár* címén ábrándozott. *Prückler József* könyvtára még ennél is több, mert nemcsak történelmi, hanem földrajzi, természettudományi, nyelvészeti, irodalmi, jogtudományi, néprajzi, művészeti stb. könyveket, kéziratokat, levéltári fénymásolatokat, eredeti okleveleket is foglal magában, szóval mindent, amire egy jász kutatónak szüksége van, sőt gazdag adathalmazra talál a két Kún-ság kutatója is. *Prückler József* gyűjteménye igazi tájkatató-intézet szerepét vállalhatja. A Jászság és Kún-ság nem tud elég hálás lenni

ezért a semmi áldozattól vissza nem riadó szenvedélyes gyűjtésért. Három fősgyökeres magyar táj tudományos feladatát oldotta meg Prückler József.

A Jászság ugyancsak nagy hálával tartozik *dr. Fodor Ferenc* egyetemi tanárnak, a pécsi tankerület kir. főigazgatójának, hogy a Jászság tájéletrajzát évtizedeken keresztül való buzgó tanulmányozással megírta. Örvendetes, hogy a Jászságról szóló összefoglaló gyűjteményes munkája a Táj- és Népkutató-intézet támogatásával rövidesen megjelenik. Amiért egyes városok és tájak óriási anyagi áldozatot hoznak, azt Jászberény és a Jászság ajándék gyanánt kapja.

A jászsági tájkutatás ebben a pillanatban is előkelő helyet foglal el országos viszonylatban is. Ennek továbbfejlesztése céljából állítottam össze ezt a tájéletrajzi irodalmat. *Igazán áldásos, eredményes, mintaszerű munkát akkor lehetne végezni, ha a Prückler-féle gyűjteményt valami úton egyesíteni lehetne a Jász Múzeummal. Olyan tudományos kutató intézet létesülne, amely versenyre kelhetne az országos kutató intézményekkel is. Vajha megvalósulna ez a Jászság és az egész ország anyagi, szellemi és erkölcsi felvirágzása érdekében! Szép remény kecsgett!*

Blénessy János.

Lakóhelyünk történetének, gazdasági és társadalmi életének megismerési módja és célja jászberényi példák alapján.

A lakóhely ismerete a néptanító szempontjából nagyon fontos. Az 1925. évi tanterv ugyanis a lakóhelynek, a szülőföldnek, a környezetnek közvetlen szemlélet útján való megismerését tette a *kezdőfokú tanítás tengelyévé*. Méginkább azzá tette az 1941. évi legújabb tanterv.

Ezt a tanítási eljárást megkönnyíti az, hogy a *tanulót sok élmény, anyagi és erkölcsi szál fűzi szülőföldjéhez*. Ennek a kis világnak megszokott tárgyai, jelenségei becsessé és érdekessé válnak, ha a figyelmet azok szépségére és hasznos voltára irányítjuk.

A tantervnek nehéz követelménye azonban, hogy már a népiskola II. osztályában beszéd- és értelemgyakorlat alakjában a szülőföld természeti, gazdasági és társadalmi viszonyainak megértésén kívül *fel kell tárjunk a község multját is*.

Ennek a feladatnak megoldása szép, mert ezúton korán ébresztjük a honpolgári nevelés céljából annyira fontos *történelmi érzéket s a mult iránti kegyelet s a községhez való ragaszkodás érzését*, mely a hazaszeretet s nemzeti öntudat alapja. A feladat nehézsége abban rejlik, hogy a legtöbb községben a tanítónak kell feltárnia az anyagot, ami sok időt vesz igénybe.

Ezért a tanítóképző-intézeti és a líceumi tanításterv egyformán gondoskodik arról, hogy a leendő tanító, egyáltalán a falu leendő vezetője már az iskola padjaiban megismerje a *környezet tanulmányozásának módjait az intézet székhelyének és a növendék saját lakóhelyének tanári vezetéssel való feldolgozása alapján*. Így szerez

készséget arra, hogy hivatása új környezetét könnyebben megismerje, hogy annak fejlődését okosan szolgálhassa. Az intézet székhelyének monográfiáját osztálymunka alakjában készítik munkáltató tanítás keretében. Saját szülőföldjét kiki egyénileg dolgozza fel, megbírálása azonban szintén osztálymunka tárgya.

Ezért a tanítóképző és líceum növendékei a szünidőkben nem tölthetik idejüket haszontalan szórakozással, hanem községük lakósaival és a hatóság embereivel érintkezést kell keresniök, adatokat kell gyűjteniök, megfigyeléseket kell végezniök, hogy környezetük természeti viszonyait és életét minél alaposabban megismerjék s azt le is írják. Ez a munka gyarapítja növendékeink tárgyi ismeretét, megfigyelő, megítélő és gondolkozó képességét. Ezek alapján növendékeink az oklevéllel együtt két monográfiát visznek magukkal az életbe ötévi kutató munka büszke ereklyéje gyanánt. Ez a két ifjúkori munka fáklya lesz, melynek világánál bátran hozzáfoghatnak annak az új kisvilágnak megismeréséhez, melynek becsületes munkásai gyanánt eljegyzik magukat.

Egyik-másik ifjúkori munka annyira kikristályosodhatik, hogy könyv alakban is megjelenik, s ezzel a tudománynak is nagy hasznára válik. A szülőföld-monográfiáknak kell ugyanis előbb megszületniök, hogy ezek segítségével megszülethessen a hazai föld egészének tökéletes leíró földrajza és történelme.

Ebben az új tudományágban nemcsak száraz szaktudás rejlik, hanem egyúttal sok érzelmi elem is lüktet benne. Benne él egy népnek hazája iránt táplált egész érdeklődése.

Az iskolán kívüli népművelés is megköveteli a lakóhely alapos ismeretét. Aki a népen segíteni akar, ismernie kell a lakóhely földrajzi tényezőit, néprajzát, multbeli fejlődését, jelenlegi gazdasági és társadalmi állapotát, mert csak így tájékozódhatik a tennivalók s a jövőbeli lehetőségek felől; csak így fokozhatja a szülőföld és az ősi foglalkozás szeretetét, megbecsülését. A szülőföld szeretete pedig alapja az egész közéletet áthatni és formálni tudó cselekvő hazafiasságnak. Az élet viszontagságait csak az tudja békésen elszenvedni s nemzetéhez csak az tud hű maradni, aki szülőföldjét és hazáját bensőségesen ismeri és szereti. A felsorolt szempontokból tanulmányozom már 12 év óta Jászberényt. Ezért jelentettem meg intézetünk értesítőjében *Jászberény történelmi emlékei* és *A Jász Múzeum ismertetése* című értekezéseimet, melyek különnyomatban is megjelentek képek kíséretében. Az Új Magyar Szalon különnyomata alapján látott napvilágot *Jászberény története* című cikkem.

A Jász Hírlapban megjelent cikksorozat különlenyomata alapján jöttek létre *Jászberény természeti viszonyai és élete*, továbbá *Jászberény élete a kiegyezés után* című könyveim. Ugyancsak a Jász Hírlapban megjelent cikkek különlenyomata *Sípos Orbán, a jász király, a Jász Múzeum alapítója* című tanulmányom. Különlenyomat nélkül a Jász Hírlap őrzi *Jászberényi régi portrék* címen hét cikkemet, valamint *A Jászberényi Kaszinó Egyesület 100 éves története* című tanulmányomat is. A jászberényi kat. egyház történetére vonatkozó levéltári adatok alapján eddig öt cikket közöltem a *Jászsági katolikus tudósító* hasábjain.

Ezek megírása közben szerzett tapasztalatok alapján szólok a lakóhelyismeret kutatásának a módjáról és céljáról. Hogy fölösleges munkát ne végezzünk, mindenekelőtt a lakóhelyünkre vonatkozó eddigi kutatómunka eredményét kell megismernünk, amelyek kéziratok, vagy nyomtatványok alakjában megtalálhatók egyesek vagy közületek könyvtáraiban. A jász kutatók helyzetét megkönnyítettem azzal, hogy tanítóképző-intézetünk és líceumunk 1941. és 1942. évi évkönyvében összeállítottam *A Jászság tájéletrajzi irodalmát*. Ebben a kezdő lépésben segítségünkre siet a Magyar Társaság központi szerve gyanánt létesített *Falukutató Intézet*, amely összeállította a *Honismeret és Falukutató Repertóriumát*, amely a községek betűrendjében sorolja fel a róluk írt könyvek, folyóiratcikkek és kéziratok címeit. Ennek bővített és tökéletesített kiadása *Szülőföld és helyismeret s a helytörténet bibliográfiája* címen most van megjelenés alatt. Dr. Bodor Antal egyetemi magántanár, a Falukutató Intézet vezetője állította össze. Ugyancsak ő írta meg *A falukutató vezérfonalát*, melyben a falukutatóra vonatkozó kérdéseket módszeresen összeállított csoportosításban tárja elénk hasznos utasításokkal. Ennek alapján készült a Fodor Orbán-féle *Szülőföldismereti anyaggyűjtőfüzet*, melyet már nagyon sok elemi, polgári és tanítóképző-intézet és líceum használ az ifjúságnak a vizsgáladásra való ránevelésében. Ugyancsak bibliográfiai katalógus összeállításán dolgozik a Magyar Szociográfiai-intézet, melyet újabban beleolvasztottak az Országos táj- és népkutató Intézetbe, melyek *Községi Adattárt* is készítenek. Ebben a könyvekből és folyóiratokból kijegyzelt statisztikai, történeti s más adatokat cédlarendszerben községenként gyűjtik s az érdeklődők használatára bocsátják. A most felsorolt intézetek közleményei a falu és tanyavilág helyes megismerésére szolgálnak példa gyanánt. Már több mintaszerű monográfia jelent meg a Magyar Táj- és Népismeret Könyvtárában. Ezek szerint a termé-

szet élő és élettelen tényezőinek az otthon kialakulására gyakorolt hatását tisztázva, az ember szerepét kell vizsgálni a természetben és az otthonban. Ezért meg kell figyelni a lakosság fizikai és szellemi adottságait, a nép beszédét, gondolkodásmódját, népművészetét, társadalmi élelét stb. Szükséges, hogy a kutató megfelelő térképekkel és képekkel is illusztrálja munkáját, a történelmi áttekintésben pedig az összes gazdasági, társadalmi és kulturális tényezőket figyelembevéve vázolja a község múltját. Nagyon fontos feladat a község fejlődését gátló akadályok, hibák feltárása, s meg kell jelölni a módokat és eszközöket, melyek a község jövőbeli fejlődését elősegítik.

Az ismertetett állami intézményeken kívül buzgó falukutató munkát végeznek s ezért minden falukutatónak készséggel segítségére vannak a következő ifjúsági szervezetek: *Turul Szövetség*, az *Országos Széchenyi Szövetség*, *Magyar Cserkészlet*, a *Fiatal Magyarország Szociográfiai Munkaközössége*, a *Sárospataki Főiskola Faluszemináriuma* és a *Pro Christo Diákszövetség főiskolai Internátusa*.

Nélkülözhetetlen segítséget nyújtanak az *Országos Statisztikai Hivatal* különféle közleményei, amelyek hiteles adatokat szolgáltatnak a népesedésre és a gazdasági élet mindenegyés ágára. Ezek alapján beszédes és tanulságos számsorokat lehet összeállítani.

A tudomány előhaladása szempontjából legeslegfontosabbak az *Országos Levéltár*, vármegyei, községi, egyházi és családi levéltáraknak eddig még nem publikált adatainak a feltárása, végül pedig az *egyéni megbízható megfigyelések*. Jászberényről szóló munkáimban erre törekedtem. A *Földrajzi Közlemények* 1939. évi 3. számának 238—239. lapjain közölt bírálatban dr. Fodor Ferenc egyetemi tanár ezt állapítja meg: „Általában Blénessy könyvében az a legértékesebb anyag, amit maga figyel meg a természetben, vagy kutatott fel a helyi történelem gazdag forrásaiból, a jászberényi levéltárból. Munkája minden dicséretet megérdemel és bár sok hasonló szülőföld-ismeret tanulmánnyal rendelkeznenk már.”

Jászberényről szóló tanulmányaimat a *történelmi emlékek* ismeretisével kezdtem, mert azok a figyelmes szemlélő előtt beszédessé válnak s ősi patinájuk tekintélyével még az élő és nyomtatott szó hatalmánál is hatásosabbak. Foglalkoztatják az értelmet, meghatják a szívet és a történelmi érzék fejlesztésével helyes irányba terelik az akaratot. Másodsorban *Jászberény természeti képét*: geológiai kialakulását, határának domborzatát, vízrajzát, időjárását, éghajlatát, talaját, stb. tanulmányoztam, mert az otthonkutatás alapja a természeti

viszonyok megismerése. Csak ezek után lehet áttérni az emberek letelepülésének s multbeli és mai életének, gazdálkodásának tárgyalására. Hiszen a természeli adottságok a gazdasági és történelmi jelenségek alapjai.

A legnagyobb gondot *Jászberény történetének fejlődésére* fordítottam. Megszívteltem ugyanis Mályusz Elemérnek a Magyar Szemle VI. kötetének 175. oldalán írt eme sorait: „Aki nem ír kifogástalan történelmi munkát, annak monográfiájába egyik hiba a másikat fogja követni.”

Jászberény multjának ismertetését a legmélyebb jászberényi értézi kútnak, a Bundás-kútnak rétegszelvényei és a Jász Múzeumban lévő őskori állatok maradványai alapján a geológiai korszakkal kezdtem. A múzeumban lévő leletek alapján rajzoltam meg a *történelemelőtti kor* képét. Az *ókor és a középkor* jászberényi eseményeit a krónikások és a modern történelmírók nyomán beszélem el. IV. Béla idejétől *oklevelekre* támaszkodom. Jászberény város levéltárában 1323. évig nyulnak vissza az oklevelek másolatban. Eredeti oklevelek 1484. évtől szólnak, köztük 33 privilégiális, pátens levél, 146 török levél. A plébániai anyakönyvek 1675. évben kezdődnek. A tanácsülési és egyéb jegyzőkönyvek 1696. évben szólnak meg. Jászberényben újságok 1867 óta jelennek meg.

Ezeknek a levéltári adatoknak és a megfelelő irodalomnak felhasználásával sikerült feltárnom *aprólékos korrajzok* keretében azokat a településtörténelmi, gazdasági, jogi, politikai, közigazgatási, közoktatási, egészségügyi, néprajzi, valláserkölcsi, stb. életfolyamatokat, amelyek Jászberény mai városképének, gazdasági, kulturális és társadalmi életének mibenlétét magyarázzák s a jövő fejlődés lehetőségét is megmutatják.

Jászberény határában pontosan kimutatható világtörténelmi esemény nem zajlott le, de igyekeztem feltüntetni Jászberénynek és a *jászoknak dicső történelmi szerepét*. Legnagyobbrészt azonban annak a munkának előadására szórítkoztam, amellyel a *lakosság mai otthonát megteremtette*. A küzdelmes multnak ezzel a szellőztetésével megbecsülhetetlen *lelkikapocs* képződik, mely az élöket összefűzi azzal a hellyel, amelyért az ősök oly sokat küzdöttek s amelyet verejtékes, imádságos munkával haladottabb állapotban hagytak reánk. Példájuk arra int, hogy hasonló buzgósággal, önfeláldozással küzdjünk városunkért, hazánkért és fajunkért.

Boldog lehet a jász tanító, hogy a dákó-román és pánszláv költött ősiséggel szemben a jazyg-jász származás, a hún-avar-magyar

rokonság értelmében mintegy 2000 éves valóságos történelem alapján hangoztathatja a turáni magyarság történelmi jogát a Duna-Tisza medencéjében. Büszkék lehetnek a jászok, hogy az Árpádok idejében kiváló hadi tetteikkel kiváltságokat szereztek. A török hódoltság idejében megőrizték magyarságukat. Bár I. Lipót 1702. évben kiváltságaik ellenére eladta, ill. elzálogosította őket a Német Lovagrendnek, Mária Terézia idejében, 1745-ben pénz- és véráldozattal visszaváltották birtokaikat és ősi kiváltságaikat. Ezért senki sem mondhatja annyira sajátjának földjét, mint a jászkún. A nemzeti mozgalmak és a magyar szabadságharcokban szívvel-lélekkel küzdöltek a magyarság érdekeiért. A jász lélek a szorongattatás korszakaiban is hű maradt a magyar eszmékhez és a magyar földhöz. Története igazi hősi történelem. Jogosan lehet öntudatos, büszke magyar a „jászságfi”.

A helytörténetet korszerű tudománnyá avatta újabban a gazdasági és társadalmi viszonyok iránt megnyilvánuló nagy érdeklődés. Gazdasági szempontból a földműves lakosságú városokban, falvakban fel kell tárnunk a természetnek, különösen az éghajlatnak az emberi életre gyakorolt hatását, de hangsúlyoznunk kell, hogy az ember mint eszes lény, nemcsak a természettől nyújtott előnyöket tudja kihasználni, hanem a természet kedvezőtlen jelenségeit, még a szárazságot is le tudja küzdeni bizonyos mértékben megfelelő talajműveléssel, öntözéssel. Minél műveltebb és vagyonosabb a lakosság, annál inkább. Ismerni kell azonban a gazdasági fejlődés útját is.

Jászberény lakossága kezdetben katonáskodó, félig nomád pásztor volt. Azután földműves pásztor lett. A török hódoltság következtében szilaj pásztorrá vált. Mint mezőgazda lassú fejlődést mutat. Ezeknek az életfolyamatoknak változását 1699 óta statisztikai adatokkal is ki tudjuk mutatni s egyúttal következtethetünk azokból a jövő fejlődésre is.

A Jászkúnság 1702. évi eladásának, ill. elzálogosításának az az egy kedvező következménye lett, hogy a zálogösszeg megállapítása miatt alapos, megbízható összeírást végeztek Penzt János egri kamarai prefektus, Sötér Ferenc jászkún nádori alkapitány és Franyó Mihály kanonok, jászberényi plébános. Ez az összeírás teljes gazdasági statisztikát közöl: lovak, csikók, ökrök, tehének, borjak, bányák, sertések, malacok, méhkasok számáról, őszi, tavaszi búza, árpa, zab, köles stb. termőterületéről. E szerint Jászberény határában akkor csak 831 szekér szénát csináltak. A nagyértékű összeírást

dr. Fodor Ferenc dolgozta fel úgy, hogy a következőkben összehasonlításként felhasználhatjuk.

Jászberény határa, amely a török uralom alatt a szomszédos községek elpusztulásával nő a mostani 48.030 kat. hold nagyságúra, a 17., 18., 19. és 20. században a következőképpen oszlik meg, művelési ágak szerint;

	1699	1789	1854	1930
Szántó	kb. 4 %	36'44 %	45'66 %	60'14 %
Legelő	kb. 95 „	58'77 „	20'56 „	8'63 „
Szőlő	839 kapa	??	3'12 „	6'40 „
Erdő	??	??	3'91 „	1'83 „
Rét	??	??	??	15'10 „
Kert	??	??	??	0'91 „
Nádas	??	??	??	0'93 „
Terméketlen	??	??	4'5 %	6'16 „

Jászberény határának művelési ágak szerint való nagy változásának megfelelő nagy változást nem mutat századok folyamán az állatállomány, de ha az állatok szaporodását messze túlszárnyaló lakosság fejátlagát tekintjük, annál feltűnőbb a változás a következő kimutatás szerint:

	1699	esztendő	1938
Szarvasmarha	5774 lakosonkint	2'5 drb.	3849 lakosonkint
Ló	754 „	0'3 „	2130 „
Juh	4938 „	2'2 „	10338 „
Sertés	2319 „	1'3 „	4575 „
Méhkas	91		

Feltűnő, hogy a szarvasmarhák száma 1699. évben túlszárnyalta a jühökét. A lovak száma is kevés. Utóbbinak az az oka, hogy régen a lovat nem használták igavonásra, csak lovaglásra. Az is feltűnő, hogy ez összeírás szerint Koncsik Györgynek 472 drb. állata volt s mégis csak 4 szekér szénát csinált. Jelölül annak, hogy az állatnak kellett megszereznie télen is a táplálékot, főleg a befagyott nádasokban. A legeltető állattenyésztés nagy fontosságát mutatja az is, hogy családonkint átlag 35'5 állat jut.

A földművelés nagyarányú fejlődését mutatja ez a táblázat:

	1699	esztendő	1930
Őszi búza	3769 q fejátlag	) 179 kg.	75185 p fejátlag
Tavaszi búza (rozs)	262 „ „		21198 „ „
Árpa	1562 „ „		21616 „ „
Zab	269 „ „		1780 „ „

	1699	esztendő	1930
Köles	30 „ „	1 „	— „ „
Kukorica			52714 „ „ 175 „
Burgonya			36897 „ „ 122 „

Jellemző, hogy amíg 1699-ben a termésből egy lakosra csak 260 kg jutott, addig 1930-ban 692 kg jut, tehát a földművelés most túlszárnyalja az állattenyésztést. Régen a hadakozások miatt bizonytalan években a pásztorkodásból élt a lakosság, Az állattal együtt menekülhetett a hadak elől. Az utak hiányában is értékesíthette a barmot.

A gazdasági összeírások alapján 1699-től átlag félszázadnyi időközökben lehetséges a népszámnak terményekkel való összevetése.

Jászberény jelenlegi gazdasági helyzetére jellemző, hogy a kimutatásban felsorolt terményekből évente fejenként mintegy 7 q jut, miből bőven lehet kivinni is. Az eredménnyel mégsem lehetünk megelégedve, mert az átlagtermés a gabonafélékből katasztrális haldanként alig 7 q. Nem éri el az országos átlagot. Dániában háromszor ekkora. Akadály nálunk a történelmi okokon kívül sokszor a szárazság, ritkábban a sok csapadék, gyakori tavaszi fagy, erősen növekszik a szikesedés. Fogyatékos a trágyázás. Hozzájárul a tőke és szakszerű művelés hiánya. Az eddigi ármentesítés és homokkötés sok erőt vett igénybe.

A fejlődés azt kívánja, hogy trágyázott földben araszos kalászu nemesített magyar búza teremjen. Mellette sok kukorica, burgonya, répa, zöldségfélék, ipari és gyógynövények viruljanak. A megjavított szikesen takarmánytermesztés az istállóban gondozott állatok részére. Öntözőcsatornák ágazzák be az apró parcellákban megművelt földeket. A gyümölcsfa, a szőlő, az akácerdő, tölgy, jegenye, nyárfa és eperfa vegye el a kilátást. A tanyákat jó utak kössék össze. A földeken minél több gép végezze a munkát. Iskolában, iskolánkívül, gazdasági tanintézetekben, szövetkezetekben, olvasóköroökben, népfőiskolán nevelődjék a jász gazda. A művelt magyar gazda bámulatos földszeretete, szívóssága biztosítja a szebb magyar jövőt, mert a földműves Anteusként mindegyre új frissítő erőt kap a Földtől. Hogy minél erősebb legyen, arra kell törekednünk, hogy a nép munkaerejével és a föld termőerejével helyesen gazdálkodjék. A segítségre szoruló néprétegek anyagi és szellemi szükségletét pedig ki kell elégíteni.

A gazdasági helyzettel szoros kapcsolatban vannak a társadalmi viszonyok, a népesedés kérdései. A föld termésének lépést

kell tartania a lakosság szaporodásával, sőt azon felül arányban kell emelkednie, mert a mai jász nép és a két századdal előbbi nép igényei nem hasonlíthatók össze egymással. A gazdasági élettér változásával egészen átalakul a föld népének életmódja és gyökeresen változik életszínvonala. Jászberény népe elhagyta ősi kedvelt foglalkozását, a pásztorkodást és beilleszkedett a modernebb gazdasági formák közé, habár nem tökéletesen.

A krónikáirók és a levéltárak adatai azt bizonyítják, hogy hatalmas méretű népmozgalmak zajlottak le a ma tiszta lakosságú Jászberényben a török hódoltság előtt és alatt, sőt azután is. Többször elmozdult a lakosság a jazygok, húnok, avarok, bolgárok, honfoglaló magyarok, a betelepülő besenyők és kúnok idejében egyaránt. Ezt a népességmozgalmat a török hódoltság idejétől tudjuk jobban figyelemmel kísérni. A Jász Múzeumban lévő török levelekből látjuk, hogy többször kiürült Jászberény, majd újból megtelt néppel. A török kitakarodásától kezdve Jászberény népesedéséről pontos levéltári statisztikai adataink vannak. Az Országos Levéltárban van az 1567., 1699. és 1705. évi összeírás, a szolnoki vármegyei levéltárban az 1710., 1713., 1720., 1760., 1766., 1787. évi összeírás. Jászberény tanácsülési jegyzőkönyvei sok jó statisztikai adatot tartalmaznak. Ezek alapján Jászberény népesedése a következő képet mutatja.

1699-ben	2256 lélek	1869-ben	20233 lélek	1931-ben	29637 lélek
1746-ban	6213 ..	1880-ban	21507 ..	1932-ben	29578 ..
1787-ben	10416 ..	1890-ben	24331 ..	1933-ban	29337 ..
1826-ben	15086 ..	1900-ban	26791 ..	1934-ben	29054 ..
1850-ben	16739 ..	1910-ben	29675 ..	1935-ben	28771 ..
1857-ben	17534 ..	1920-ban	31971 ..	1941-ben	30984 ..
		1930-ban	30101 ..		

Az 1941. évi nagy népszámlálás eredménye a városi összegezés szerint 31.075, az Orsz. Statisztikai Hivatal előzetes számítása szerint azonban 30.984 lélek. A fenti kimutatás szerint a népszám alakulása Jászberényben változó növekedést mutat 1921-ig, azután csökkenést, a legutóbbi években pedig feltűnő gyarapodást.

Nemzetiségi ill. származási összetétel szempontjából: 1699-ben magyar 80'1%, szláv 8%, német 0'1%, egyéb 11'8%, 1930-ban magyar 99'47%, tót 0'13%, német 0'16%, szerb 0'02%, horvát 0'005%, oláh 0'02%, egyéb 0'295%.

A magyarosodás tehát állandó. Fodor Ferenc megállapítása szerint a jász nem vérségi faj, hanem tájfajta, azzá lett a török

világban s az azután történető nagy keveredés folytán. Népeformáló hatása volt a jász kiváltságoknak s az önkormányzatnak.

A nemességet illetőleg Jászberényben az ármális nemesek száma kevésbé megbízható, mert az 1699-i összeírás szerint 10, 1711-es szerint 31, 1720-ban 25, 1825-ben 4, 1787-ben 238, 1805-ben pedig 28 nemes családot írtak össze.

A birtokos lakosok száma 1766-ban 1145, 1787-ben 1322, 1825-ben birtokos familia 2542, birtoktalan 1075, 1930-ban törpebirtokos 1628, kisbirtokos 1074, középirtokos 21. Nagyirtok nincs. A birtokmegosztás tehát elég egészséges.

A tanyásodást illetőleg, amíg a közös földtulajdont évente osztották nyilaföldosztás útján, addig nem volt egyéni földtulajdon, csak egyéni jog a közös tulajdonhoz, ezért nem volt tanya, csak baromszállás. A tanyásodás akkor indul meg, mikor a 18. század utolsó évtizedeiben a redemptusok közbirtokában lévő földeknek egy részét felosztották egyéni tulajdonba (szállásföld, tőkeföld). A tanyai település az 1853. évi tagosztás után lendül fel (járadékföld, tanyaföld). Jászberény határában 1783-ban csak 149 házat írtak össze, de csak 1—2-ben laktak. 1826-ban még csak 334 ház állott a határban, Jászberény házainak 8%-a, 1930-ban már 2204, azaz az összes házak 32%-a. 1900-ban a berényi népnek még csak 28.5%-a volt tanyai lakos, míg 1930-ban 34.7%-a. A tanyásodási folyamat tehát erősen fejlődik. A tanyai lakosok száma 1930-ban 10.429 lélek, 1787-ben az egész város lakossága volt 10.416.

Vallási szempontból az 1699. évi összeírás szerint Jászberény 388 családjából 40 volt kálvinista. A régi összeírásokban egyetlen zsidó sem szerepel, jeléül annak, hogy 1850 előtt a jász nép nem engedte letelepedni a zsidókat. Jászberény lakossága vallási szempontból így oszlik meg 1930-ban:

Róm. katolikus	27.149,	90.17%
Gör. katolikus	102,	0.44 „
Református	2.019,	6.71 „
Evangélikus	122,	0.41 „
Gör. keleti	27,	0.09 „
Izraelita	676,	2.24 „
Egyéb	12,	0.04 „

Közműveltség szempontjából Jászberény még sötét képet mutatott az 1930-as népszámlálás adatai alapján. A 30.101 lakosból ugyanis leszámítva a 3723 hatévesnél fiatalabbat 26.378 felnőttnek kellett volna tudni írni és olvasni. Ebből azonban 4.739, azaz

18% vallotta magát analfabétának, és pedig a Zagyva balpartján lévő tanyai lakosságból 361, azaz 19.6%, a jobb parti tanyai lakosok közül pedig 3088, azaz 17.6% nem ismerte a műveltség főforrását, az írást és olvasást.

A haladás jele, hogy a mezőgazdaság rovására a más foglalkozásúak száma Jászberényben egyre növekszik. Az 1930-as népszámlálás adatai szerint:

Földmives	58.4%	Östermetésből él	8.190 kereső,
Iparos	18.0 „		10.426 eltartott.
Házicseléd	5.8 „	Iparból él	2.230 kereső,
Kereskedő	3.9 „		2.879 eltartott.
Közszolg. és szabagfogl.	5.3 „	Kereskedelemből	598 kereső,
Véderő	2.4 „		727 eltartott.
Napszámos	1.8 „	Közlekedésből él	149 kereső,
Közlekedés	1.6 „		352 eltartott.
Egyéb és ismeretlen	3.2 „	Tisztviselő	572 kereső,
			835 eltartott.
		Bányászatból	1 eltartott.

A foglalkozáságak szerint való megoszlás e szerint Jászberényben nagyon arányos, egészséges.

Jászberény iparossága 1827. és 1942. évben a következő érdekes, tanulságos változást mutatja:

	1827-ben	1942. január 1-én
Asztalos	9	37 mester, 58 segéd, 15 tanuló.
Autószerelő és javító		2 „ 16 „ 9 „
Ács	3	24 „ 7 „ — „
Bádogos	1	9 „ 3 „ 5 „
Borbély-fodrász	2	28 „ 54 „ 63 „
Cukrász, bábos		13 „ 3 „ 5 „
Cserépfedő		1 „
Cipész		) 156 „ 293 „ 71 „
Csizmadia	130	
Daráló		1 „
Drogéria		1 „ 2 „
Esztergályos	2	1 „
Építész		3 „ 14 „ 5 „
Faragó	52	
Fazekas	1	1 „
Fényképész		3 „ 3 „
Festő	1	1 „

	1827-ben	1942. január 1-én		
		mester,	segéd,	tanuló.
Fésűs	2			
Fogműves		2	6	3
Fűzőkészítő		1		
Géplakatos, lakatos	3	26	24	42
Gipszszobrász		1	1	
Gombkötő	3			
Gumijavító		1	1	
Halász	sok			
Kalapos	5	4		1
.. női		4	9	5
Kádár, bognár	10	18	6	7
Kárpitos		7	2	2
Kefekötő		1		
Kéményseprő	1	2	2	1
Kerékgyártó	6	27	11	3
Késes, köszörűs		2		2
Kocsmáros	6	55		
Kovács	29	49	25	19
Kozmetikus		1		1
Kosárfonó		5	2	
Köteles	3	4	3	1
Könyvkötő	1	1	1	
Kőfaragó		1	2	
Kőműves	13	33	28	15
Kútcsináló		2		
Mészáros, hentes	5	48	12	8
Molnár (vízi)	2			
.. (száraz)	sok			
.. (műmalomban)		4	16	
Műszerész, ötvös	2	2	1	3
Nyomdász		3	5	6
Orás	1	5	5	6
Pék, sütő	1	17	19	17
Puskaműves	1			
Rostás, szitás	2	2		
Serfőző	1			
Szabó	33	68	46	34
.. női		27	54	63
Szappanos	1	3		

	1827-ben	1945. január 1-én		
Szűgyártó, nyerges	6	5 mester,	4 segéd,	2 tanuló.
Szobafestő, mázoló	2	18	„ 20	„ 13
Szögcsináló	1			
Szűcs, magy., német	173	19	„ 38	„ 12
Takács		11	„ 4	„ 2
Taligakészítő		1	„	
Teknős		2	„	
Timár		4	„ 2	„
Üveges		2	„ 1	„ 2
Vendéglős		9	„ 14	„ 6
Villanyszerelő		4	„ 4	„ 7

Kereskedők száma 1827-ben 12, 1940-ben pedig 458.

A fenti kimutatásba az 1827. évi adatok Bartsik Márton jászkunkerületi kapitánynak a Tudományos Gyűjteményben megjelent cikkéből, az 1942-es adatokat pedig a jászberényi ipartestület jegyzőjének az iparengedélyek alapján készített kimutatásaiból vettem. Nem teljesen pontos adatok, de általában helyesen szemléltetik, hogy *egy-egy iparágak 115 év alatt milyen fejlődést értek el, míg mások hanyatlást mutatnak, sőt egyeseket a technika viományai, a gyáripar megszüntetett, ezekkel szemben a modern gazdasági élet új iparágakat szült.* A felsorolt példák szellemében még nagyon sok szempontból kell tanulmányozni a lakóhely társadalmát.

Aprólékos társadalmi rajz csak hosszabb ideig tartó megfigyelések után készíthető. Vizsgálunk kell a társadalmat alkotó egyének és csoportok helyzetét, egymáshoz való viszonyát, kapcsolatait, anyagi és szellemi életét, szükségleteit és bajait. E közben nem nélkülözhetjük a község vezetőinek, a néppel sűrűn érintkező pap, orvos, ügyvéd, kereskedő, vendéglős, védőnő, sőt az értelmesebb gazda, napszámos, cseléd segítségét sem, ha helyes képet akarunk szerkeszteni a társadalomról.

Ha a kutató a saját megfigyelései s hallottak és olvasottak alapján a *községre jellemző és fontos tényezőket és jelenségeket kölcsönhatásukkal együtt felderítette s következtetések levonása után a hibákat és tennivalókat megállapította, kívánatos, hogy azokat a község vezető embereivel s értelmesebb lakosaival megfelelő formában közölje s azok megjegyzése alapján egyik-másik adatát és megállapítását helyesbítheti.* Fontos végül, hogy a tennivalókat az illetékes hatóságokkal, egyénekekkel tapintatosan értesse meg. A

bajok megelőzésére és gyógyítására a jó orvos körültekintésével kell törekednünk!

Ha a csak vázlatosan ismertetett célkitűzéssel és módszerrel végezzük lakóhelykutató munkánkat, akkor *nemzetnevelő, hasznos tevékenységet fejtünk ki az iskola, az iskolán kívüli népművelés és a tudomány szempontjából egyaránt. Gazdagítsuk erkölcsi, szellemi és anyagi javakkal azt a földet, hol bölcsőnk ringott s ahol a Gondviselés rendeletéből kenyerünket keressük!*

Blénessy János.

A karéneklés nevelői fontossága.

Ha végig tekintünk a közép- és középfokú iskolák énekkari nevelésén, azt tapasztalhatjuk, hogy rendszerint nem az egész intézet vagy iskola ifjúsága énekel, hanem annak egy kisebb része, vagyis egy válogatott énekkar. Az énekkar tanításának pedig egyik nevelői célja a társas szellem, társas élet és az egymásra való utaltság érzésének ápolása. Kérdés, mi készítheti az intézeteket, iskolákat arra, hogy ifjúságuknak csak egy hányadából alakítanak énekkart? Talán az egyik ok a kényelmi szempont. Másik ok pedig rendszerint az igazán vérbeli dirigens hiánya. Az tény, hogy könnyebb egy 50—60 tagú válogatott énekkarral dolgozni, mint egy 200—400 tagú kóruossal. Egy-egy intézet növendékei közül a fogyatékos zenei hallású tanulók százaléka általában 20 körül mozog. Azonban ez a % tájegységek szerint előnyösen kisebbedhetik. Ha egy énekkar egyik, pl. 50 tagú szolamában 10 növendék fogyatékos zenei hallású, a jó hallású 40 énekes (ügyesen jó énekesek közé beosztva a rossz hallásúakat) magával viszi a gyengébbeket. Ez természetes is, mert régi tapasztalat, hogy egy pár év alatt a fogyatékos hallású növendékek az énekkarnak leglelkesebb tagjai lehetnek, tudva magukról azt, hogy hallásuk szépen fejlődött, ami nekik kedvet ad az énekléshez. Ebből következik, hogy feltétlenül énekeltsük az énekkarban a gyengébb hallású növendékeket is.

Igaz, hogy jó énekes nem szívesen énekel gyengébb szomszédja mellett, de itt egy alkalom kínálkozik a társasszellem ápolására: a gyenge egyén felkarolása az együttes énekléssel.

A második kérdés az énekkari darabok kiválasztása. Kis hangterjedelmű, könnyű, középnehéz, dallamos énekkari művek előadása

szép és jóérzést váltanak ki az ifjúság lelkében. Biztos szólambelanítás magával hozza azt, hogy az összpróba kedves élménnyé lesz. Ennek fordítottja, vagyis hogyha a szólampróbák felületesek; csak az összpróbák keserves kínlódását és rossz emlékét váltja ki az ifjúságból.

A harmadik kérdés az lenne, hogy egy iskola egész ifjúsága miért nem énekel mind nyilvános szerepléskor „vezényelve” uniszónó. Valamely dalnak egyhangon való éneklése 200—400 tagú kórossal felemelően magasztos lelki gyönyörűség. Azonban lehetnek intézetek, hol 6—800 növendék is van. Ehhez kívánatos volna bekapcsolni a tanári testület bármilyen szakos más tanárát is segítségül, ki jó érzékkel bír az ének iránt. A szaktanár 4—5 kartársával együtt is végezheti e nagyfontosságú feladatot. Bozóky mondja a japánokról írt könyvében, hogy már az első világháború előtti időben, mikor hivatalos diplomáciai látogatások történtek Japánban, ez alkalommal felvonultak az összes elemi-, közép- és középfokú iskolák növendékei és japán katonazenekarokkal és katonasággal együtt abszolút tempóban énekeltek a japán himnuszt. Gondolkozunk egy kissé ezen. Vajjon el tudná-e énekelni valamelyik magyar városban hasonló tömegű ifjúság a magyar Himnuszt fúvószenekari kísérettel az abszolút tempóban? (A Melzel metronom szerinti tempóval). Vajjon abszolút tempóban tanították-e az iskolákban a Himnuszt?

Az a nemes gondolat, hogy ifjúságunk egységesen énekeljen, igen fontos feladat. Ezres tömegű, uniszónón éneklő ifjúság igen nagy hatással van a népre, közönségre, melyet magával ragad, bátorít és nevel, már csak azzal is, hogyan kell viselkedni a Himnusz éneklése alatt. Kívánatos volna elrendelni, hogy minden iskola, amikor csak mód van rá, teljes létszámmal énekeljen, mert megkívánja egy új nemzedéknek a jövőre való nevelése.

Gyakori tapasztalat, hogy régebbi, XIV—XVII. századi magyar népdalainkat, katonanótáinkat nemcsak az ifjúság énekli szívesen még énekkari órákon kívül is, hanem a nagyközönség is rendkívül szívesen hallgatja, gyönyörködik benne, tanul belőle és állandó tet-szésnyilvánítással újra meg újra kívánja hallgatni. Az ősi szöveg kiéneklése semmi nehézséget sem okoz, a megérthetőséget nem zavarja és egyben ismeretterjesztő, a katonai életet megkedvelteti, kívánatossá teszi. Ezeket gyakran tartjuk műsoron, iskolai kirándulásokkor, kivonulások alkalmával is menetelhetünk hangjaikra. Sőt vannak olyan osztályok, amelyek minden figyelmeztetés, felhívás

nélkül karban énekelve menetelnek ezekre. Műsorainknak ezek szoktak a középpontjai lenni. Mellettük nem szabad elhanyagolnunk a zenei alkotások örök értékeit, klasszikus termékeit sem. Pl. népszerűbb operák könnyebb részletei, közkedvelt világhíresebb és a rádió által is terjesztett keringők, szerenádok nemcsak az ifjúság nevelését, zenei-esztétikai érzékük fejlesztését emeli nagyban, hanem egy-egy város közönségét és helyes irányú zenei műveltséghez segítheti. Ennek keresztülvitele pedig nemcsak kötelességünk egy-egy tájon belül, hanem nemzetnevelési szempontból is szükséges, mert távolarthatjuk az ifjúságot az amúgyis szomorúan mételyező és a társadalom minden rétegében uralkodó, érzékiséget növelő, már csaknem uralkodó, idegen szellemet lehelő jazz zenétől. Ennek a megakadályozása különben is nehéz, állandó ébrenléletet kíván, tehát zenei értékekkel kell azokat ellensúlyoznunk.

Az is régi tapasztalat, hogy valamely nagyobb fajsúlyú énekari műnek az előadását nagyban segíti, könnyebbé, de teljesebbé teszi a zenekari kíséret. Nemcsak szakszerűbb iskolákban, líceumokban és tanítóképzőintézetekben, hanem középiskolákban is megvan erre a lehetőség, ha nincsen teljes szimfónikus zenekar, akkor kisebb szalonzenekar is megfelelő. Ez már az intonálási folytonosságot is biztosabbá teheti. Műsoros estéken, ismeretterjesztő előadásokon igen jó, ha az előadási darabot előbb röviden ismertetjük tartalmi és zenei szempontból. A szöveg azonban ne legyen hosszú, ne menjen a zene és ének rovására. A klasszikus zenei, énekari kultúra népszerűsítésének ez a legjobban bevált módja. Sok alkalmat teremthetünk erre idehaza, nem nyilvános szereplésekkor, az önképzőkori, cserkész, levante, stb. összejöveteleken.

Egyházi énekek éneklésekor nem szükséges ünnepi misékkal betölteni a szertartást, ez elegendő a nagyobb ünnepnapokkor, hazafias emléknapokon. Minden más alkalommal az egész templomi ifjúság a néppel együtt énekelje az egyházi énektermés örök értékű gyöngyeit, mert ez magasztosan felemeli a templomi áhítatot és a népre is jó hatással van. Szomorúan tapasztaltuk, hogy I. éves növendékeink, amikor intézetünkbe jöttek, alig tudtak egy-két egyházi éneket, de annál több jazz számot. Az egyházi énekek az iskolát a széles néprétegek szemében becsültebbé teszik.

Ez a néhány gondolat korántsem meríti ki a tárgyat. Célja csupán csak az, hogy zeneileg értékesebb tanítókat nevelhessünk és rajtuk keresztül magyar népünknek is hasznosabb, több oldalúan képzett vezetőket adhassunk.

Berzátzy László.

I.

1. Az iskolai év története.

Ebben a tanévben az iskolának mint kultúrintézménynek az ifjú nemzedékre sugárzó művelődés terjesztő hatását igyekeztünk fokozottabb mértékben felhasználni.

Mindenekelőtt a hit világosságát gyújtottuk ki állandóan. Valamennyi vallásos megmozdulásban résztvettünk, kiemelve azt, hogy a világmindenségnek teremtő, gondviselő, igazságos Ura van. Törekedtünk felgyújtani a józan erkölcs fényét, felfedve az erényeket és bűnöket, A lelkigyakorlatok és csendes napok, de egész nevelési eljárásunk azt akarta hangsúlyozni, hogy a becsületes élet nem fényűzés, nem elhanyagolható valami, hanem társadalmi törvény. Tanítási munkánkban és iskolánkívüli szerepléseinkben a tudományos igazság fényét óhajtottuk kigyújtani, hogy hatalmat adjunk ifjúságunk kezébe-fejébe, hogy megtanulják a teremtett dolgokat céljukra felhasználni. Megemlékezések, (Szent László, Széchenyi) vallásos, katonai, társadalmi, tudományos, művészeti szereplések, előadások, tanfolyamok, irodalmi munkásság, mélyebb belső élet tekintetében az elmúlt isk. év eddig a legmozgalmasabb volt, amióta az intézet fennáll. Minőségben is folytonos javulás mutatható ki. Az intézet fejlesztésében a művészi szép világossága gyúlladt ki a munka nyomán. Ebben a nemes örömök és felüdülések országának a bemutatása vezetett bennünket, hogy ifjaink jótékony felfrissülést találhassanak. A nagymélt. Miniszter Ur gondoskodásából 3.300 P-t fordíthattunk a neveléstudományi, rajz-kézimunka, ének-zene, irodalom, történelmi könyvtáraink fejlesztésére, amelyek természetesen

az ifjúságnak is rendelkezésére állanak. Rajz és kézimunka szertáraink fejlődtek a legnagyobb mértékben, korszerűsített könyvtáraink alig mutatnak hiányt, bár természettudományi vonatkozásban még sok a kívánság. A testi épség és egészség fényével arra világítottunk rá, hogy a lélek itt a földön a testtel kapcsolatban jelenik meg, ez utóbbinak tehát teherbirónak kell lennie. A nehéz élelmezési viszonyok közepette is egész évben tudtuk tartani a békebeli színvonalat, legfeljebb nem volt nagy a változatosság. *Tímár Mihály* testnevelő tanárunkat katonai szolgálata miatt *Pazár Zoltán* ny. c. tanítóképzőintézeti igazgató, 6 évvel ezelőtt nyugalomba vonult tanárunk helyettesítette. Testben-lélekben fiatalnak megmaradt erőben a legnagyobb munkakedvvel fenntartotta és több helyen fokozta a sportéletet, kihasználta a csábító lehetőségeket.

Az élelmezési, fűtési, világítási, mosási, stb. korlátozásokat nem éreztük meg, de még a nagy tanerőhiányt sem. A gyakorlóiskola alsó tagozatának vezetőjét, *Vágó Elemért Fekete Kálmán* áll. tanító helyettesítette teljes munkakörrel, de délután a saját iskolájában is ellátta a tanítást. Finom tanító-nevelő egyénisége, felkészültsége a legnagyobb megnyugvásunkra lehetővé tette, hogy igen szép eredménnyel fejezte be a munkát. *Varga Dezső* segélydíjas tanár csak szept.—nov. hónapokban volt intézetünkben, a csáktornyai áll. tanítóképzőintézethez helyeztetett át. A csoportokra osztott mennyiségtanfizikai órákat, tanulóotthoni és irodai munkáját példás kötelességgel töltötte be. Távozását nagyon megéreztük, mert a tanulóotthon felügyelő nélkül maradt, holott 2 nevelőtanár és 1 köztartásvezetőre van szükség állandóan. VKM. jóváhagyással *Berzátzy László* önzetlenül, a nehéz helyzetre és az ifjúság nevelésére való tekintettel jószántából mintaszerűen, mindenre kiterjedő gonddal buzgólkodott a nevelés érdekében. Gyakrabban változott a ref. vallástanítók beosztása is, mert *László János*, *Sima Sándor* és vitéz *Kiss János* ref. lelkesek csak néhány hónapig voltak beosztva intézetünkhöz. S végül a gyak. isk. női kézimunkát *Pokorny Marcella* rk. tanítónő vezette szorgalmi időn kívül is nagy buzgalommal, szép eredménnyel.

Egész oktató-nevelő munkánkban éberem örködtünk, hogy azt a keresztény nemzeti szellem színezzé, magyar talajon hirdettük és gyakoroltattuk azt a hitet és erkölcsöt, amelyet a kereszténység vall magáénak. Olyan emberek kialakítása volt a célunk, akik előtt nem ismeretlenek, hogy a test a lélek eszköze, akik nem szűnnek meg értelmöket hasznos ismeretekkel, szívüket nemes és emelkedett érzésekkel gazdagítani, összes értékes erőiket harmónikusan kifej-

leszteni, hogy azokat készségesen és eredményesen alkalmazhassák az élet sok munkát, tömérdek áldozatot igénylő területein. Átvettük a híres német pedagógus jelszavát: Licht, Liebe und Leben. Mi is napfényt, szeretetet, életet akartunk látni iskolánkban. Szeretettel kívántunk oktatni-nevelni, mert ez a leghatékonyabb és legkeresztényibb. Egész belső életünk, a szellem azt akarta, hogy az iskola legyen olyan őrhely, ahol ismerik az élet nehézségeit, veszedelmeit s bölcseséggel és türelemmel szerelik fel a rájuk bízott lelkeket a jövő küzdelmeire. Nem csalódtunk, mert mozgást, élénkséget, derűt észleltünk; örömmel végzett munkát láttunk. Nem idegengedtünk a kor egyetlen olyan követelményétől sem, amely a nevelés-oktatás szellemével összeegyeztethető. A régi és örök igazságok talaján állva igyekeztünk belevegyülni a modern életbe.

Aradvári Béla tanulmányi felügyelő hivatalos látogatásakor ilyen értelemben tette megállapításait: . . . „a kövek, az architektúra vonalai itt nemes, tiszta szándékokat, terveket, akarásokat szólaltatnak meg, a tanári testület lelki értékeit, amelyek nélkül a falak némák maradnának, s az épület költséges luxussá alacsonyodnék . . . lélek él az épület formáiban . . . az nem a tunyaságnak szolgál menedékkül, hanem az erők kirepítő fészke . . . Ez az épület a tájról, a népről, a magyar multról, a népi és magasabb művészet remekéről, az intézetben kivirágzó tehetségek értékeiről, a jázsági honvédelmi erőről beszélő rajzokkal, festményekkel, színes nyomatokkal, fotoművészeti-becsű felvételekkel, nemes, komoly, művészi köntösbe öltöztetett folyosóival, a tanári testület sok derék tagjának éjt nappallá tevő gondos munkájával, népi, történelmi, faji tudatra nevelést biztosító felszerelésével . . . valóban az erők kirepítő fészke. A dolgozatok ízléses külső alakjának szigorú megkövetelése, a hibák gondos kijavítása, a javítások lelkiismeretes ellenőrzése, a módszeres készülés, a munkáltatás lehetőségeinek gondos felhasználása, a módszeres tennivalókat rövid összefoglalásban feltüntető tisztességes vázlat, a jó tanmenet, a tanításban való fellépés, a világos, töretlen, egész magyarságunkat kifejező beszéd, a táblai rajzban, írásban való állandó helytállás az alkotó élet felemelő tudatát szerzi meg“.

Az elmúlt iskolai évben 146 létszámonfelüli I. éves növendéket nem tudtunk felvenni, mindez nemcsak az intézet nevelő-oktató munkájának, hanem az állam áldozatkészségének is a jele, amellyel az arra érdemes ifjakat felkarolja. Horthy Miklós ösztöndíjat élvez-

tek: Debreczeni Jenő V., Kaszab György, Nagy István és Tóth István IV. é. növ., a közalkalmazottak tanulmányi segélyében Diós József IV. é. növ. részesült, s az amúgyis csekély havi 50 P tartásdíjat az ifjúságnak csak 40%-a fizette, míg 60% ebből is kedvezményt kapott.

Intézetünk életében nagyjelentőségű volt a jan. 8. márc. 14 között működött első jázsági népfőiskola, amelyet itt éppen csak megemlítünk, továbbá a 2/III. zászlóalj legénysége részére tartott 10 hetes analfabéta tanfolyam, amelynek munkájában V. é. növendékeink is résztvettek. Tájégségünknek, a Jázságnak megfigyelő, kutató, építő munkáját minden téren igyekeztünk elmélyíteni.

2. Az iskolai év fontosabb eseményei.

Szept. 5-én alakuló értekezlet, javító- és különbözeti vizsgálatok, 8-án Veni Sancte. Évmegnyitó ünnepség és a nemzeti zászló méltalása a díszteremben. 20-án Bognár Gyula tanár megemlékezése Széchenyi Istvánról, születésének 150. évfordulójakor. 23-án és 24-én szentgyónás és áldozás, majd az énekkar a róm. kat. kántorválasztáson szerepelt. 29-én a Zagyva-szabályozási munkálatok megtekintése, az I. évf. d. u. Jászberény nevezetességeit is.

Október 6-án a város által rendezett gyászünnepségen énekkarunk 3 számmal szerepelt, utána az intézet dísztermében önképzőköri díszgyűlés. 16-án az orosz harctérről hazatérő harckocsi zászlóalj fogadtatása, az énekkar a tábori misén énekeket, majd végül egy regősdalt énekelt. 20-án Bognár Gyula megemlékezése a finn-ugor rokonságról. 27-én Szombathy Miklós előadása a Magyar Hétről és a takarékoságról.

November 4-én Batáry Imre és Tatay Ferenc „Hangya” propaganda előadása a díszteremben, filmkisérettel. Este a Kultúrházban az „Ugar” által rendezett irodalmi esten Berzátzy L., Blénessy J., Bognár Gy., Járdán J., és Kiss J. tanárok és az ifj. énekkar szerepelt. 15-én a városi Mária Kongregáció előadásán zenekarunk és 5 növendék szerepelt. 18-án Szemes Gábor tanár előadása „Korszerű biológiai oktatás feladatai” c. Budapesten a Kir. Magy. Term. Tud. Társ.-ban. 23-án dr. Firiczky János v. int. orvos temetésén testüle-

tileg résztvettünk az ifj. énekkarral. 30-án vitéz Huszkay László alezredes, zászlóaljparancsnok díszpolgári beiktatásának ünnepségén az énekkar üdvözlőkórossal lépett fel.

December 5-én este Miklós-napi ünnepség, 6-án a Levente Egyesület városi ünnepségén Kiss József gyak. isk. tan. tartotta az emlékbeszédet. Ugyanekkor az „Ugar” jászárokszállási irodalmi estjén Berzátzy L., Bognár Gy., Járdán J., Kiss J. és Szemes G., valamint az énekkar vett részt, illetve előadott. 14-én a Kat. Legényegyletben az Actio Catholica kultúrestjén dr. Fiala E.: Fajiság, magyar nép és nemzet, Bognár Gy.: Nemzeti önismeret felé a magyar irodalom országútján c. tartott előadást, Berzátzy L. vezetésével pedig az énekkar 3 énekszámot adott. 17—21-ig Aradvári Béla tanulmányi felügyelő látogatása. 20-tól január 6-ig karácsonyi szünet.

Január 8-án a népfőiskola megnyitása az int. dísztermében. 13-án Dankó József zongoraharmonikaművész bemutató játéka több számmal. 15-én a jászszági tanítók tanügyi értekezlete a díszteremben. 28-án félévi osztályozó értekezlet.

Február 7-én intézeti hangverseny a következő műsorról: Strauss J.: Kék Duna és Tavaszi hangok c. műve, énekkar zenekari kísérettel. 3. Mécs L.: Rohanás a tavaszban c. szavalókórus. 4. Balaton—Somogyi nóták, férfikar. 5. Névnapi köszöntő, tréfás zenekar, 6. Pajtás, juhász, botforgató, üveg és széktánc. növ. bemutatása. 14-én a Szent Ágnes Kongregáció kívánsághangversenyén szintén a Kék Dunával szerepeltünk, s még 2 kisebb kórossal. 17—18-án P. Kerkay J., dr. Kerék M., dr. Ács F. és Pintér V. látogatása a népfőiskolán.

Március 7-én az „Ugar” irodalmi estje a Kultúrházban. Szerepelt Bognár Gy., dr. Fiala E., Szemes G., Berzátzy L. az énekkarral és a népfőiskolai hallgatók magyar táncokkal. 14-én a népfőiskola záróvizsgálata a díszteremben. 15-én intézeti ünnepség, a város által rendezett ünnepségen Szemes G. beszélt, este az Úri Kaszinóban Bognár Gy. 22—25-ig lelki gyakorlatok, tartotta Karácsonyi József. 28. április 7-ig húsvéti szünet.

Április 8-án a Jászszági Művészek képkiallításának, 10-én a városi óvodák (V. é.) megtekintése, 11-én ifj. Fecske Sándor teme-

tése. Gyászbeszédet Bognár Gy. mondott, az énekkar gyászindulóval szerepelt. 23-án Csermák István tanító, volt növendékünk temetésére az ifjúság énekkarral ismét felvonult, gyászbeszédet Debreczeni J. V. é. növ. mondotta.

Május 2—5 között repülőtanfolyam Debrecenben, testületünk-ből Szemes G. és Szombathy M. tanárok részvételével. 3-án az ifj. Mária Kongregáció Kállay M.: A lilomos királyfi c. drámáját mutatta be a kápolna felszerelése javára. 9-én az V. é. növ. utolsó tanítási napja, ballagása. 15., 16., 18-án írásbeli képesítő vizsgálatok. 18-án ifj. vitéz Király János temetésén énekkarunk ismételten megjelent. 23-án a gyak. isk. egésznapos kirándulása az Öreg erdőhöz. 25-én a József nádor 2/III. zlj. ezrednapján a hősi emléktábla felavatásán, majd sportversenyén, 31-én a Hősök napján énekkarral szerepeltünk s a kegyeleli staféta vándorserlegét csapatunk újból megnyerte.

Június 4-én az úrnapi körmenetben 4 énekkari számmal, este az Ugar irodalmi estjén Jászfákóhalmán Berzátzy L., Bognár Gy., dr. Fiala E. és Kiss J., továbbá az énekkar szerepelt. 5-én intézeti tornaünnepség, 6-án egésznapos kirándulás keretében Madarak és Fák Napja, 7-én a ferencrendiek úrnapi körmenetén újból 4 énekkari szám. 8—9-én a IV. évf., 13-án az I—III. évf. hittan, 15., 16., 17-én I—III. évf. osztályvizsgálata, megelőzően 14-én Te Deum, 16—18-án tanítóképesítő és egyházi ének-zene képesítő vizsgálat, 22-én záróértekezlet.

3. Az iskolaév folyamán érkezett fontosabb rendeletek.

a) VKM. rendeletek: 63.235/1941. V—3. Varga Dezső segélydíjas tanár alkalmazása. 57.348/1941. V—3. Széchenyi Istvánról való megemlékezések. 200.389/1941. V—3. Risai Ernő szakaltishti kinevezése. 112.081/1942. V. 3. Tanulóotthonok igazgatóinak, köztartásvezetőinek és felügyelőinek külön díjazása. 167.700/1942. VI. 5. Tanítók pályázata és 1942. júl. 1-től való alkalmazása. 113.403/1942. VI. 3. Tanulóotthonokban kedvezményes és ingyenes helyek biztosítása.

b) Tank. kir. Főig. rendeletek: 1738/1941—42. Katonai analfabéta tanfolyam engedélyezése. 4101/1941—42. Tanítóképzőintézetek

fejlesztése. 5434/1941—42. Költségvetésben engedélyezett összegek átruházása. 6426/1941—42. Pazár Zoltán testnevelés tanítására való alkalmazása, 6696/1941—42. Fekete Kálmán gyak. isk. tanítása. 6667/1941—42. Mindennapos félórás testnevelés. 7090/1941—42. Zöldség- és főzelékfélék termesztése az iskolákhoz tartozó ingatlanokon. 6510/1941—42. Jászberényi magánzeneiskola meglátogatása Berzátzy László részére.

II.

A líceum és tanítóképző-intézet állapota.

1. Hatóságok.

Az intézet fenntartója a vall.- és közokt.-ügyi m. kir. Minisztérium. Vallás- és közokt.-ügyi Miniszter: dr. Hóman Bálint. Államtitkár: fái Fáy István. Ügyosztályvezető: dr. Huszka János. Debreceni tank. kir. főigazgató: Kiss József.

2. Tanári testület.

Folyószám	A tanár neve	Minősége	Képesítése	Szoigálalti éve		Mely tárgyakat, mely osztályban és heti hány órában tanított	Heti órásszám	Jegyzet
				összesen	ennél az intézménynél			
1.	Berzátzy László	r. tanár	középisk. énektan, zeneszerz. biz.	30	24	ének I-V. o. 6 ó. zene I-V. o. 8 ó. énekkar I-V. 1 ó. zenekar II-V. 1 ó. egyh. é. IV-V. 1 ó. gyak. tan. V. 1 ó.	18	Ének-zene könyvtár és szertár öre, II. o. főnöke
2.	Blénessy János	r. tanár	magyar földrajz történelem	30	13	magyar II. o. 5 ó. közgeod. III. V. o. 4 ó. földrajz I-II. o. 5 ó. mindennapi kérd. I. 1 ó. tan. hív. V. o. 1 ó. gyak. tan. V. o. 1 ó.	17	Földrajzi könyvtár és szertár öre
3.	Bognár Gyula	r. tanár	magyar német	10	4 ^{1/2}	magyar I., III. IV. 8 ó. német I-V. o. 10 ó.	18	Magyar és német nyelvi könyvtár és szertár öre, önképz. kör tan. eln. IV. o. főnöke, I. jegyző
4.	Dr. Fiala Endre	r. tanár	történelem magyar testnevelés	11	11	tört. I-IV. o. 8 ó. alk. tört. V. o. 2 ó. nev. tört. V. o. 3 ó. mind. kérd. IV. 1 ó. gyak. tan. V. o. 1 ó.	15	Történelmi könyvtár és szertár öre, köztartásvezető, ig. teendők ell. mb.
5.	Halasy Miklós	óraadó	ref. lelkész	3	3	ref. hittan I-V. 2 ó. gyak. isk. 1 ó.	3	Bethlen Gábor Kör
6.	Járdán József	óraadó	róm. kat. hittanár	2	2	r. k. hittan I-V. 10 gyak. isk. 4 ó.	14	Mária Kongregáció
7.	Kiss József		gyak. isk. tanító	33	13	gyak. isk. V-VIII. 24 ó. Nev. tan. V. o. 6 ó	30	A gyak. isk. tan. és ifj. könyvt. felső tag szertár öre
8.	Málnási Dezső	r. tanár	történelem magyar	33	22	gyak. tan. IV-V. 8 ó.	8	Igazgatóhelyettes, ált. érd. könyvt. öre, irodai munkakör

Folyószám	A tanár neve	Minősége	Képesítése	Szolgálati év		Mely tárgyakat, mely osztályban és heti hány órában tanított	Heti órarend	Jegyzet
				összesen	ennél az intézményben			
9.	Pfalz György	r. tanár	műv. és mért. rajz	25	4	rajz I-V. 10 ó. kézimunka I-III. 6 ó. gyak. tan. V. 1 ó.	17	Rajz és kézimunka könyvt. és szerlár óre
10.	Szemes Gábor	r. tanár	term. ásv. vegytan földrajz	11	8	term. ism. I-II. 8 ó. vegyi ism. III. 4 ó. emb. testi vil. II. 3 ó. eg.-tan V. 1 ó. gyak. tan. V. 1 ó.	17	A term. ism. könyvt. és szerlárak óre, V. o. főnöke
11.	Szombathy Miklós	r. tanár	menyiségt. fizika	11	4	menyiségt. I-V. 13 ó term.-tan IV. o. 5 ó gyak. tan. V. o. 1 ó	19	Menny. és fiz. könyvt. és szerlár óre, I. o. főnöke, Ifj. Segítőeg. eln., dijk. tan.
12.	Tímár Mihály Pazár Zoltán	h. tanár	testnevelés 1942. ápr. 8. óta helyettesíti: ny. c. tk. ig.	2	2	testnevelés I-V. 13 ó játék V. o. 1 ó mindennapi kérd. II. 1 ó gyak. t. V. 1 ó sportkör I-V. 2 ó	18	Testnev. könyvtár és szerl. óre, sportkörtanárelnök, cserkész par.-nok, intern. felügyelő, irod. munkakör
13.	Tóth Gyula	r. tanár	pedagógia filozófia	6	6	emb. lelki vil. III. 3 ó neveléstan IV. 4 ó ped. gyak. V. 1 ó isk. szerv. V. 1 ó gyak. tan. IV-V. 8 ó mind. kérd. III. 1 ó	18	Pedagógiai könyvtár és szerlár óre, III. o. főnöke,
14.	Vágó Elemér Fekete Kálmán		gyakorlóiskolai tanító 1942. ápr. 13. óta helyettesíti: áll. tanító	12	4	gyakorló iskola I-IV. o. 28 ó tan. gyak. IV. 2 ó	30	Gyakorlóiskolai alsó tag. szerlár óre
15.	Dr. Várnagy György		óraadó gazdasági szaktanár	9	4	gazd. ism. IV. 4 ó	4	Gazdasági könyvt. és szerlár óre

Intézeti orvos: dr. *Pecsenyánszky Béla*.

Gyak. isk. női kézimunka vez.: *Pokorny Marcella* tanítónő.

Egyéb alkalmazottak: *Gazdasszony* 1934. aug. 1. óta özv. *Lakner Gyuláné*. Szakaltiszt 1919. febr. 1. óta *Risai Ernő*. Kertész 1937. május 1. óta *Uher Gyula*. Fűtőgépész 1941. január 1. óta *Boros István*.

3. A tanári testület társadalmi és irodalmi működése.

A tanári testület tagjai az 1941—42. isk. évben az előzőeknél is nagyobb mértékben vették ki részüket a *társadalmi és irodalmi* munka feladataiból. A régebbiek az előző Évkönyvekben vannak részletezve.

Irodalmilag és társadalmilag működtek: Berzátzy László, az ifj. énekkarral és zenekarral az elmúlt isk. évben 73 alkalommal lépett fel, vásár- és ünnepnapokon még a róm. kat. templomi énekeket is ellátva. 6 népművelési előadást tartott, jelen évkönyvünkben „A karéneklés nevelői fontossága” c. értekezett.

Blénessy János: Iskolánkívüli népművelési bizottsági elnök, áll. népisk. gondnoksági tag. Általános tanulmányi felügyeletet végzett az isk. év folyamán az egri Angolkisasszonyok leánylíceumában és tanítónőképzőintézetben, az egri érsk. rk. líceumban és tanítóképzőben, a miskolci ref. Tóth Pál leánynevelő-intézet leánylíceumában. A népfőiskolán 21 előadást, az iskolánkívüli népművelés keretében 16 előadást tartott. Megírta a Jászberényi Kaszinó Egyesület 100 éves történetét, a Jász Hirlap különlenyomataként is megjelent. A Jászsági Kat. Tudósítóban 5 cikke jelent meg a jászberényi róm. kat. egyház történetére vonatkozólag.

Bognár Gyula: az UGAR jászsági folyóirat felelős szerkesztője és kiadója. Ennek a folyóiratnak valamennyi számában jelent meg tanulmánya, vezető cikke, könyvismertetése, filmbírálata, stb. Az UGAR jászsági irodalmi estjeinek mindegyikén szerepelt: Jászberényben kétszer, Jászkiséren, Árokszálláson, Ladányon és Jákóhalmán. Irodalmi működése ebben az iskolai évben (az említetteken kívül): *74. Széchenyi a mai népiskolában (Néptanítók Lapja, 1941. szept. 15. sz.), 75. Katona József nagy műve és a magyar nemzetnevelői rend (u. o. 1941. dec. 1. sz.), 76. A kereskedő irodalmunk tükrében (Magyar Lélek, 1941. jul. sz.). Előadásai: a Tanítóképzőintézeti Tanárok Országos Egyesületének 1942. február hó 16-i

*) Sorszám az előző évkönyvekben közétett cikkekre vonatkozik.

gyűlésén „A nemzeti tárgyak és a filmoktatás” címmel tartott előadást. Szerepelt még a jászberényi Actio Catholica kulturális szakosztályának 1941. december 14-i műsoros estjén, s ünnepi szónoka volt a jászberényi Uri Kaszinó 1942. március 15-i ünnepségének. A jászberényi népfőiskolán a magyar irodalom és a magyar néprajz előadója volt 26 órában.

Dr. Fiala Endre: 28. Történelem és filmoktatás (Magyar Tanítóképző 1942. 6. sz.) 29. Fajiság, magyar nép és nemzet. (Magyar Kultúra 1942. 7. sz.) 30. A pápaságról (Jászs. Kat. Tud. 1941. nov. és 1942. máj. sz.). 31. Jászkún elemek a középkori hadviselésben. (Ugar, 1941. 1. és 1942. 1. sz.). 32. A hadviselés átalakulása és a jászkúnok. (U. ott 1942. 3—4. sz.). 33. Jászkún temetések. (U. ott 1942. 5. sz.). 34. A jászkún öltözködés. (U. ott 1942. 6. sz.). 35. Jász várak és erősségek. (U. ott 1942. 7. sz.). Könyvismertetések: 36—40. uzsoki báró Szurmay Sándor: A magyar katona a Kárpátokban. (Magy. Kult. 1941. 17. sz.) Galla Ferenc: Marnavics Tomkó János boszniai püspök magyar vonatkozásai. (U. ott 1941. 21. sz.) Dr. Félegyházi József: A tatárjárás történeti kútfőinek kritikája. (U. ott 1942. 5. sz.) Dr. Rácz György: Az igazi Werbőczy. (U. ott 1942. 8. sz.) Major Róbert: Két világháború között. (U. ott 1942. 8. sz.) Az iparostanonciskolák felügyelőbizottságának tagja. A visszatartott területek tanítóinak tanfolyamán Debrecenben és a jászberényi népfőiskolán a magyar történelem és alkotmánytörténet előadója volt, egyéb történelmi tárgyú előadást tartott 4 alkalommal, az előbbi Évkönyvben jelzett kutatómunkáját végzi.

Kiss József. 27. Tanítóírók és költők Bokkrétája II. kötetét szerkesztette. 28. Népt. Lapjában: Hazatért iskoláink díszítése. A harcikedv ébrentartása c. 29. Szebb Jövőt c. levante lapban: Harci gyakorlatok a határban, A levante műkedvelő szinpad c. 30. Szolnok vm. Népművelésben: Az iskola műhelykönyvéből c. rovat vezetője, 31. A magyar lélekben, A tanító útításkája és Ki szeret számolni c. 32. Az Ugarban és a Jász Hirlapban több cikke jelent meg. Részt vett a Népművelők könyvtára c. sorozat és a népiskola V—VIII. oszt. könyvsorozat írásában. Rádióelőadásai: Kassa. 1. Magyarok Tatárországban. 2. Halbörtatárok közt. 3. Szerencsés halogás az Amuron. Budapest I. Szólalj, szólalj Lehel kürtje c. hangképek Jászberényről. Intézeti levante csapatparancsnok. A múlt év nyarán Nagyváradon 4 hetes tanítói előképző tanfolyam, Szegeden 1 hetes tanfolyam előadója volt.

Szemes Gábor. A Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1942. évi febr. 16-iki tagértekezletén a) Filmes tanítás és nevelés tanítóképző-intézeteinkben, b) Mit tehet a természettudományi tárgyú oktatófilm? címen tartott előadást.

A Kir. Magyar Természettudományi Társulat Egyetemes szakosztályának 1941. november 18-iki ülésén: Korszerű szemléltetés — korszerű szertárrendezés címen diaposzítívképekkel kísért bemutatót tartott. Népfőiskolai előadásainak száma: 30. Tárgya: természetismeret.

Jászkisér és Jászladány községekben: Népi erők szervezése és az új magyar élet, Jászberényben: Az osztatlan vidéki társadalom, továbbá Szabadságeszméink és a mai magyar sorsproblémák címen tartott előadásokat, beszédeket.

Ezévi irodalmi munkássága: 20. Az oktatófilm és a korszerű szemléltetés. VKM. Okt. Film. Közl. 1941:249—255. — 51. A szitakötő c. film módszeres feldolgozása a líceum II. osztályában U. o. 1942:9—13. — 52. Parasztfijúságunk levelei első filmes óráikról u. ott. 1942:42—43. — 53. Filmes tanóra tervezet u. o. 1942:148—150. — 54. A tanító tavaszi-nyári gyűjtögetéséről JNK. Népművelés 1942:63—65. — 55. A badacsonyi Kisfaludy forrás nyári paránynövényzete. A benthos kovamoszatok mennyiségi vizsgálata. Acta Botanica Szeged 1942:154—164.

Szombathy Miklós. 3. A matematika gondolatvilágából. (Magyar Lélek 1942. 7. sz.) A népfőiskolában a mennyiségi ismereteket tanította 25 órában, iskolán kívüli népm. előadást tartott 11 alkalommal.

Tóth Gyula. 10—11. könyvismertetések. Dr. Garai József: Montessorri lélektana és didaktikája. (M. Tanítóképző, 1941. 12. sz.) Vágó Elemér: A csendesfoglalkoztatás munkakönyve. (U. ott 1942. 4. sz.) 12. Félévi bizonyítványosztáskor. (Ugar, 1942. febr.) 13. Alaki hiba. Jászs. Kat. Tud. (1942. május.) 14. Hadi érettségi, hadi oklevél. (1941—42. isk. évi Évkönyvünk) Mint a nev. tud. előadója résztvett az erdélyi és keleti országrészek működő tanítónői részére a múlt év aug. havában Szegeden rendezett 2 hetes továbbképző tanfolyamán. A helybeli helyőrség kebelén belül idegen nyelvű honvédek részére rendezett 3 hónapos magyar nyelvi tanfolyam egyik csoportjának előadója, illetőleg vezetője volt. Ebben az isk. évben 21 népművelési előadást tartott.

Vágó Elemér. 17. Számolás és mérés a népiskola II. osztályában. (Néptanítók Lapja 1941. jún. 15.) 18. Szalatsy R: Helyesírási

gyakorlatok a népisk. II—VI. o. számára. (Magy. Tanítóképző 1941. aug.) 19. Csendesmunkáltatás a nyolcosztályu népiskolában. (Néptanítók Lapja 1941. szept. 1.) 20. A népszámlálás és a népművelő. (Szolnok vm-i Népművelés 1941. szept.) 21. Számolási és mérési csendesfoglalkoztatások. (Néptan. Lapja 1941. nov. 15.) 22. A jászberényi népfőiskola. (Ugar, 1942. jan.) 23. Szalatsy R: A fogalmazás eredményes tanítása. (Magy. Tanítóképző 1942. jan.) 24. A csendesfoglalkoztatás munkakönyve. Vezérkönyv, 172 oldal. Kovács nyomda. Megjelent 1942. jan. hóban. 25. Írásbeli csendesfoglalkoztatások. (Néptan. Lapja. 1942. ápr. 15.) Kisebb közleményei jelentek meg a Jász Hirlapban. Megszervezte az első jász népfőiskolát s annak gondnoki tisztét töltötte be. Vezetett és irányított négy 60 órás, idegen ajku honvédek részére rendezett analfabéta és nemzetismereti tanfolyamot.

4. Növendékekre vonatkozó adatok.

Liceum I. osztály.

Osztályfőnök: Szombathy Miklós.

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k													Köztart. díj P	Tandij P		
		Magaviselet	Hittan	Magyarnyelv és irod.	Történelem	Földrajz	Német nyelv	Természetism.	Mennyiségi ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene	Tesztnevelés			Alt. tanulm. eredm.	Rendszeretet
1	Bednár László i*	1	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1	500	40
	Csák Ferenc	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	3	3	3	2	S. n. b.	88	
	Csikós Andor	2	1	2	2	2	2	2	1	3	2	1	2	2	3	S. n. b.	100	
	Csintalan Gyula i	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	500	55	
5	Dajka Mihály i	1	1	2	2	1	2	1	2	1	2	3	2	2	2	500	80	
	Dán Gyula i	2	1	1	2	2	1	1	3	2	3	2	2	1	3	2	500	100
	Ézsiás István	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	S. n. b.	Tandijm.	
	Farkas Zoltán	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	1	2	3	2	S. n. b.	100	
	Félegyházi Endre i	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	3	2	500	88		
10	Félegyházi Lóránd i	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	2	1	3	2	500	80	
	Garaguly László i	2	2	3	2	2	2	3	2	3	3	2	2	3	2	500	56	
	Gérecz István i	1	2	2	2	2	1	2	1	2	1	2	1	2	2	500	92	
	Gonzales Béla	1	2	2	2	2	1	2	2	3	2	2	2	2	S. n. b.	68		
	Háberl József i	1	2	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	500	68		
15	Hagyó Tibor	2	1	2	2	1	2	1	3	2	3	2	2	3	2	S. n. b.	100	
	Halász Gyula ref.	2	3	2	2	2	2	3	1	3	4	2	2	4	3	S. n. b.	100	
	Horváth László i	1	2	2	2	1	2	3	1	2	3	3	2	3	2	500	100	

* Internátusi bentlakó.

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r r e g y a k													Köztart. díj P	Tandij P		
		Magaviselet	Hittan	Maganyelv és irod.	Történelem	Földrajz	Német nyelv	Természetism.	Mennyiségi ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene	Testnevelés			Alt. tanulm. eredm.	Rendszerezetel
	Hunya Béla i	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3	2	2	3	2	500	92
	Jani Imre i	3	2	2	2	3	2	2	3	2	3	3	2	1	3	2	500	80
20	Katona István	2	2	2	2	3	2	2	4	3	3	3	3	2	4	3	S. n. b.	100
	Kerékgyártó József i	1	1	2	1	2	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	500	64
	Kiss József i	1	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	3	1	3	2	500	92
	Kiss Tibor i	2	2	2	2	2	2	2	3	1	3	3	2	2	3	2	500	64
25	Kluka István i	1	1	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	500	50
	Kovács Aladár i	2	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	2	2	4	3	200	100
	Kovácsik Gyula i	1	1	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	500	56
	Kozma Nándor	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	S. n. b.	100
	Krajnák Tibor i	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3	1	1	1	2	3	500	16
	László Ervin i	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	500	100
30	Legeza Mihály i	2	2	3	2	3	3	2	3	2	2	3	3	1	3	2	500	80
	Lenhardt Antal i	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	500	72
	Lukácsi Béla i	2	2	2	2	2	1	2	2	1	3	2	3	2	3	2	500	92
	Medveczky Ferenc i	1	1	2	2	2	2	2	3	2	3	3	3	2	3	2	500	92
	Molnár Lajos	2	2	2	3	3	2	2	3	2	3	2	2	1	3	3	S. n. b.	92
35	Nagy Sándor ref.	1	1	3	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	S. n. b.	64
	Nelhiebel Árpád i	2	1	1	1	2	2	2	3	3	3	1	1	1	3	2	500	100
	Pintér István	2	2	2	1	2	2	2	3	1	1	2	3	1	3	2	S. n. b.	92
	Rácz Péter i	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1	500	16
	Sas Oszkár	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	3	2	2	3	3	S. n. b.	100
40	Serfőző József i	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2	2	500	Tandijm.
	Somogyi Sándor i ref.	1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	3	2	2	2	2	500	32
	Szabó Béla i	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	500	88
	Szabó István	1	1	2	1	1	2	2	3	1	2	2	3	2	3	2	S. n. b.	84
	Taska Kálmán	2	1	3	3	2	2	2	3	2	3	3	3	1	3	3	S. n. b.	92
45	Valet Nándor i	2	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	500	64
	Varga Mihály	2	1	2	2	2	2	1	3	1	3	2	2	2	3	3	S. n. b.	52
	Visnyovszky Béla i	1	1	2	3	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	1	500	32

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k														Köztart. díj P	Tandij		
		Magaviselet	Hittan	Maganyelv esired.	Történelem	Földrajz	Német nyelv	Természetism.	Mennyiségi ism	Nevelési ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene	Testnevelés			Alt. tanulm. eredm.	Rendszeretet
1	Baráth Béla	2	1	3	2	3	2	2	3	2	2	2	3	3	2	3	2	S. n. b.	80
	Bernáth Elek i	2	2	4	2	3	3	3	4	3	1	2	3	3	2	4	2	500	88
	Császár János	2	2	3	3	3	3	3	4	2	3	3	3	3	2	4	4	S. n. b.	88
	Dancsó Béla i	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	400	40	
5	Gregor József i	2	1	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	400	88
	Hajmássy István i	2	2	3	2	3	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3	2	300	88
	Horváth Gyula	2	2	4	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	4	4	S. n. b.	88
	Horváth László i	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	400	40
	Kadocsa Sándor i	3	3	4	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	4	4	500	100
10	Kaszab Sándor	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	1	S. n. b.	16
	Kézér Kálmán i	2	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	3	4	3	4	3	500	100
	Koncsek Pál I.	2	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	3	S. n. b.	88
	Koncsek Pál II. i	2	2	3	2	3	2	3	4	3	3	3	2	2	2	4	3	500	100
	B. Kovács János i	2	2	3	2	2	3	2	3	2	2	3	3	2	2	3	2	500	100
15	Ludányi Béla	2	2	3	2	2	2	2	2	1	1	2	3	3	1	3	2	S. n. b.	68
	Mészáros Béla i	2	2	3	2	2	3	2	3	2	2	3	3	2	2	3	2	400	88
	Molnár István i	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	300	40
	Müncz László izr.	2	1	3	2	3	2	2	3	2	1	3	2	3	2	3	2	S. n. b.	100
	Nádas Károly	1	1	2	1	2	2	2	3	2	1	1	1	1	1	2	1	300	40
20	Németh József	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	3	1	1	1	3	3	S. n. b.	80
	Padits István i	2	2	2	1	2	1	2	3	2	2	2	2	3	1	3	2	500	56
	Páldi János i	2	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	2	1	2	1	300	80	
	Piffkó János	2	1	2	1	3	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	S. n. b.	68	
	Rózsa Imre i	2	2	3	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	4	500	100	
25	Rózsavölgyi Dezső	2	2	3	3	4	2	3	3	3	2	2	2	2	1	4	2	S. n. b.	88
	Salamon Árpád	2	1	3	2	2	3	2	2	2	1	1	2	2	2	3	1	S. n. b.	52
	Szabó Fekete Dezső	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	1	3	2	S. n. b.	56
	Szőke László	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	3	3	1	3	2	S. n. b.	88
	Täuber József i	2	3	2	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	400	88
30	Tóth Dezső i	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	400	80
	Tóth Sándor ref. i	2	2	3	2	3	2	2	4	3	2	3	3	3	2	4	3	400	80
	Turcsányi János i	2	1	3	3	3	2	1	3	2	2	3	3	2	2	3	2	400	80
	Ulrich György i	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	2	2	3	2	3	2	500	88
	Ulrich Márton i	2	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	4	500	100	
35	Várnagy Miklós i	2	2	2	2	2	1	2	4	2	1	1	2	2	2	4	2	500	76
	Vigh Ferenc	2	2	2	3	2	2	2	4	2	1	2	2	3	2	4	3	S. n. b.	88

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k														Köztart. díj P	Tandij		
		Magaviselet	Hittan	Maganyelv és irod.	Történelem	Német nyelv	Természetism.	Mennyiségi ism.	Nevelési ism.	Gazdasági ism.	Kézimunka	Rajz	Ének	Zene	Testnevelés			Alt. tanulm. eredm.	Rendszerezet
1	Antalóczy József	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	3	2	2	3	3	S. n. b.	92
	Barcs Sándor i	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	200	16
	Berta Mihály i	2	2	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	500	100
	Bozsik Tibor	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	2	3	2	S. n. b.	52
5	Czakó Béla i	2	2	3	2	3	3	4	3	3	2	3	2	2	2	4	3	500	100
	Detki András	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	2	2	S. n. b.	68
	Fábián Lajos	2	3	3	2	3	2	3	3	3	1	2	3	3	2	3	2	S. n. b.	88
	Finta István i	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	3	2	2	1	300	80
	Fónagy László i	2	2	2	3	3	2	3	2	2	3	3	3	3	2	3	2	400	88
10	Görbe Emánuel i	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	300	40
	Hajdú Kálmán i	1	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	300	40
	Horánszky Imre i	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	1	200	40
	Horánszky László i	1	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	200	40
	Jászberényi Frigyes i	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	3	1	2	2	200	56
15	Juhász Menyhért	2	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	S. n. b.	100
	Kemenes Antal	2	3	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	3	S. n. b.	100
	Kiss Gábor i	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	400	76
	Laska Sándor	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	3	3	3	2	3	2	S. n. b.	88
	László József	2	1	1	2	1	1	2	1	2	3	3	3	3	2	3	3	S. n. b.	80
20	Litkei József	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	1	3	3	2	3	1	S. n. b.	80
	v. Mányai Edvin	2	3	2	2	1	3	3	2	2	3	3	3	2	2	3	3	S. n. b.	100
	Márton Domonkos	2	2	1	2	1	1	3	2	2	3	3	2	3	1	3	3	S. n. b.	84
	Mojzes Sándor i	2	2	1	1	1	2	2	1	2	3	3	2	2	1	3	3	400	80
	Molnár István i	2	1	2	2	2	1	2	2	2	3	3	3	3	2	3	3	500	100
25	Óz Lajos. i	2	2	2	2	2	2	3	3	2	1	2	2	2	2	3	3	500	92
	Paksi Gyula i	1	1	2	2	2	1	1	2	2	2	3	3	2	1	3	3	300	64
	Salamon József	2	1	3	3	3	2	3	3	3	1	2	2	3	2	3	2	S. n. b.	88
	Sass András	2	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	S. n. b.	100
	Szabó József i	1	1	1	2	1	2	2	1	1	2	3	2	2	2	2	1	300	40
30	Szilágyi István i	2	1	2	2	3	2	2	2	3	2	3	3	3	2	3	2	400	88
	Tatai István	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	S. n. b.	68
	Tukora B. János	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	3	2	2	2	2	2	S. n. b.	56
	Vadászi László i	2	1	2	2	2	3	3	3	1	3	3	2	2	2	3	3	500	100
	Varga Ferenc	1	1	1	2	1	2	3	2	1	1	2	2	2	2	2	1	S. n. b.	
35	Zachár Zoltán i	2	1	2	2	2	2	3	2	2	3	3	1	2	2	3	3	400	80

Tanítóképző IV. osztály.

Osztályfőnök: Bognár Gyula.

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k													Köztart. díj P	Tandij P					
		Magaviselet	Rendszerel	Hittan	Nevelés tan	Nev. éstan. gyak	Magyar nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiség tan	Fizika	Gazdaságtan	Rajz	Ének			Zene	Egyh. ének és nevel.	Kézimunka	Testgyakorlás	Alt. tanulm. eredm.
	Achel Gyula	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	2	3	3	3	—	2	1	3	S. n. b.	92
	Bacsa Ferenc ref. i	2	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	3	—	1	1	3	300	32
	Baksa Ferenc i	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	1	1	2	500	100	
	Bábosik Ottó	2	3	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3	4	3	—	2	1	4	S. n. b.	100
5	Bőze Lajos i	2	2	1	3	2	1	1	1	3	2	1	1	3	3	—	2	2	3	300	40
	Bracsok István i	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	1	1	2	200	40
	Csák György	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	3	—	1	2	2	S. n. b.	56
	Császár Béla	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	—	2	2	3	S. n. b.	100	
	Diós József i	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	—	1	2	2	200	40	
10	Dobai Lajos i	1	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	—	2	2	2	300	40	
	Dóczi Béla ref. i	2	2	1	2	3	2	2	1	2	2	2	1	2	3	—	2	2	3	300	40
	Fehérváry Ferenc i	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	1	1	2	2	—	1	1	2	300	40
	Friedvalszki Béla	2	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	—	2	2	3	S. n. b.	100	
	Gulyás Antal	2	3	2	3	3	2	2	2	3	3	2	3	4	4	—	2	2	4	S. n. b.	100
15	Hajcser Béla	1	2	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	—	1	2	2	S. n. b.	80	
	Kaszab György	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2	—	1	1	2	S. n. b.	40
	Keszthelyi Gyula	1	2	1	2	2	2	2	1	3	3	2	3	2	2	—	2	2	3	S. n. b.	80
	Király László i	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	1	2	2	1	—	2	2	3	500	80
	Kiss István	2	2	1	1	1	1	1	1	3	2	1	2	2	2	—	1	2	2	S. n. b.	Tandijm
20	Kormány Barnabás	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	4	—	2	3	4	S. n. b.	100
	László Ferenc	3	3	2	3	3	3	2	2	3	2	3	3	3	3	—	2	1	3	S. n. b.	100
	Lencse Gyula i	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	3	3	3	3	—	1	1	3	300	56
	Lovas Kálmán ref. i	2	2	1	2	2	2	2	2	4	2	2	3	3	2	—	2	2	4	500	100
	Marosy Elemér ref.	1	2	1	2	3	2	2	1	3	2	2	3	1	1	—	2	1	3	S. n. b.	80
25	Marosy Rudolf ref.	1	2	1	2	2	2	2	1	3	2	2	3	1	2	—	2	2	3	S. n. b.	80
	Miklós Jenő i	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	1	2	1	1	3	500	100
	Molnár Béla	1	2	1	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	—	1	1	3	S. n. b.	56
	Nagy István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	—	1	1	2	S. n. b.	40
	Potemkin Béla	3	2	2	3	2	2	3	2	3	2	3	3	3	1	—	2	2	3	S. n. b.	100
30	Rácz József i	2	3	2	2	2	2	3	1	3	3	3	3	2	2	—	2	2	3	500	100
	Sárközi János	2	2	1	3	3	2	2	2	3	3	2	3	4	2	—	2	2	4	S. n. b.	88
	Seres József ref. i	2	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	2	—	1	2	2	300	40
	Szabados László i	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	3	1	2	2	2	2	3	500	80
	Szécsi Antal	2	2	2	2	2	1	1	1	2	1	2	2	4	4	—	1	2	4	S. n. b.	80
35	Täuber Károly i	2	2	2	3	3	2	2	2	3	2	2	3	3	2	1	2	2	3	400	80
	v. Tiborc László	2	2	2	2	1	1	2	1	3	2	3	3	2	2	—	1	1	3	S. n. b.	32
	Tiborc Tibor	2	2	2	2	2	2	2	1	3	3	2	3	3	3	—	1	2	3	S. n. b.	32
	Tolnai Gyula i	2	2	1	3	2	2	2	2	3	1	2	3	3	3	—	2	1	3	500	100
	Tóth István i	1	2	1	2	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	—	1	2	2	300	40
40	Varga Sándor	3	2	2	2	3	3	3	2	3	2	2	3	2	3	—	2	2	3	S. n. b.	88
	Vásárhelyi József ref.	2	2	1	1	1	1	2	1	3	2	1	1	1	2	—	1	2	2	S. n. b.	92
	Zsák Jenő	2	2	1	2	2	2	3	2	3	2	3	1	3	2	—	1	2	3	S. n. b.	92

Sorszám	A tanuló neve, vallása	T a n t á r g y a k														Köztart. díj P	Tandij P				
		Magaviselet	Szorgalom	Hittan	Neveléstört.	Isk. szervezeti.	Tan. gyak.	Magyar nyelv	Német nyelv	Alkotmánytan	Mennyiségtan	Egészségtan	Közgazdaságt.	Rajz	Ének			Zene	Egyh. ének és zene	Testgyakorlás	Írásb. külalak
1	Bordás Elemér ref. i	3	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	—	1	2	3	500
	Csikós Tibor	1	2	1	2	2	1	2	2	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	S. n. b.
	Csoupek Walter i	2	2	1	2	2	3	3	1	2	3	2	2	1	1	1	—	2	2	3	200
	Csurda József i	2	2	1	1	3	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	—	2	2	2	300
5	Debreczeni Jenő i	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	—	1	1	2	200
	Erdélyi János i	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1	2	1	3	3	—	1	2	3	400
	Farkas Lajos i	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1	2	1	1	1	1	1	2	2	300
	Galambosi István i	2	3	1	3	3	2	3	2	2	3	2	3	3	3	3	—	1	3	3	500
	Király Béla	1	2	1	1	2	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	S. n. b.
10	R. Kiss István ref. i	3	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	3	1	2	—	2	1	2	300
	Lehoczky Alajos i	1	2	1	2	3	3	2	2	2	2	2	3	2	2	1	—	1	2	3	300
	Lencse Jenő i	1	2	2	2	1	1	2	2	2	3	1	2	1	2	3	3	2	1	3	400
	Paczona Miklós i	1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	1	2	1	2	2	—	1	2	2	500
	Pápai István i	1	2	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	—	1	2	2	500
15	Placsek Emil i	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	1	2	2	200
	Pók László i	3	3	2	2	2	2	3	2	2	3	2	2	3	2	2	—	1	2	3	500
	Szakali János	1	2	1	2	2	2	3	2	2	3	1	1	2	3	3	—	1	2	3	S. n. b.

Valamennyien egész évre 100—100 P

5. Tanítóképesítés.

A tanítóképesítő vizsgálatokat június 16—18. napjain tartottuk dr. Szondy György tanügyi főtanácsos elnökletével, aki mindvégig nagy tárgyilagossággal, gondos tervszerűséggel, megértéssel vezette azokat. A róm. kat. hittani és egyházi ének-zeneképesítő vizsgálatokon dr. Kele István pápai prelátus, főesperes, érs. hitbiztos, felsőházi tag, a ref. hittani vizsgálatokon Kiss Zsigmond esperes, kormányfőtanácsos elnökölt.

Az írásbeli képesítővizsgálatok ideje május hó 15., 16., 18. Tétélei: Neveléstudományból: Miért választhatja minden magyar néptanító gróf Széchenyi Istvánt eszményképül? Eredmény: jeles 5, jó 9, elégséges 3. Magyar nyelv és irodalomból: Milyen szerepe van a magyar irodalomnak nemzetünk életében? Eredmény: jeles 4, jó 6, elégséges 7. Mennyiségtanból: a) számtaniak: 1. 450 km óránkénti sebességgel 1200 m magasán repülő repülőgépnek a cél előtt hány méterrel kell kioldani bombáját, hogy célba találjon? 2. Ösztöndíjalapítvány céljára 10 éven át minden év elején elhelyeznek 1082 P-t. Hány évig kell még benntartani, hogy kamataiból évenként 4 növendék 200—200 P ösztöndíjat kaphasson? Kamatláb 4%. b) mértaniak: 1. Érdeemes-e elcserélni szabálytalan négyszög alakú földünket egyenlőszárú trapéz alakúra, ha az előbbi oldalai 36 m, 77 m, 76 m és 105 m, a két első által bezárt szög 90° , a trapéz párhuzamos oldalai 47 öl és 23 öl, szára 37 öl, továbbá a trapézalakúnak a földje 10%-kal értékesebb? 2. 25 cm sugarú kör alakú bádogból kúp alakú esőmérőt csinálunk, úgy, hogy egy 144° -os körcíkket kivágunk belőle. Hány mm-es csapadéknak felel az meg, ha benne 4 cm magasságú vizet találunk? Eredmény: jeles 5, jó 5, elégséges 7.

Tanítói oklevelet nyertek: *545. Bordás Elemér, 546. Csikós Tibor, 547. Csopek Walter, 548. Csurda József, 549. Debreczeni Jenő, 550. Erdélyi János, 551. Farkas Lajos, 552. Király Béla, 553. R. Kiss István, 554. Paczona Miklós, 555. Pápai István, 556. Placsek Emil.

Róm. kat. egyházi ének-zenéből képesítést nyertek: 257. Csikós Tibor, 258. Farkas Lajos, 259. Király Béla.

*) A sorszám az intézet fennállása óta kiadott oklevél sorszámára vonatkozik.

III. Statisztika.

1. A tanulók száma és fontosabb adatai.

		I.	II.	III.	Líceum	IV.	V.	T. képző	Össze- sen
a)	A tanulók száma								
	Beírt nyilvános tanuló	48	38	36	122	44	17	61	183
	Osztályozott nyilvános tanuló	47	36	35	118	42	17	59	177
	Osztályozott összes tanuló	47	36	35	118	42	17	59	177
	Ezek közül ismétlő								
b)	életkor szerint								
	1927-ben született	12	—	—	12	—	—	—	12
	1926-ban	18	9	—	27	—	—	—	27
	1925-ben	11	13	6	30	—	—	—	30
	1924-ben	6	9	16	31	9	—	9	40
	1923-ban	—	5	7	12	12	3	15	27
	1922-ben	—	—	6	6	14	7	21	27
	1921-ben	—	—	—	—	5	4	9	9
	1920-ban	—	—	—	—	1	2	3	3
	1919-ben	—	—	—	—	1	—	1	1
1918-ban	—	—	—	—	—	1	1	1	
c)	vallás szerint								
	római katolikus	43	34	35	112	35	15	50	162
	református izraelita	4 —	1 1	— —	5 1	7 —	2 —	9 —	14 1
d)	anyanyelve, nyelvismerete								
	magyar anyanyelvű	47	36	35	118	42	17	59	177
	német anyanyelvű	—	—	—	—	—	—	—	—
	csak magyarul beszél	46	35	32	113	40	14	54	167
	magyarul és németül is tud magyarul és szlovákul is tud	— 1	— 1	1 2	1 4	— 2	1 2	1 4	2 8
e)	A szülei foglalkozása szerint								
	1. Kisbirtokos, kisbérelő	5	6	3	14	2	2	4	18
	2. Kisbirtokos, napszámos	2	—	2	4	—	—	—	4
	3. Egyéb önálló őstermelő	—	8	—	8	—	—	—	8
	4. Földművelési napszámos	1	1	1	3	—	—	—	3
	5. Kisiparos, bányavállalkozó	10	3	2	15	7	4	11	26
	6. Egyéb ipari v. bányászati s. sz.	4	—	—	4	1	1	2	6
	7. Kiskereskedő	6	1	—	7	5	—	5	12
	8. Egyéb kereskedelmi segédsz.	1	1	1	3	—	—	—	3
	9. Közlekedési segédszemély	3	—	3	6	3	2	5	11
	10. Köztisztviselő	—	3	1	4	10	—	10	14
	11. Pap, tanár, tanító	2	4	7	13	7	2	9	22
	12. Más értelmiségi	6	2	3	11	—	—	—	11
	13. Közhív. v. más ért. altiszt	1	3	6	10	1	1	2	12
	14. Katona v. csendőrtiszt	—	—	—	—	—	1	1	1
	15. Katona v. csendőraliszt	3	—	—	3	3	—	3	6
	16. Nyugdíjas köztisztviselő	1	1	2	4	—	—	—	4
	17. Nyugdíjas altiszt	2	1	3	6	1	—	1	7
	18. Egyéb foglalkozású	—	2	1	3	1	4	5	8
19. Kertész	—	—	—	—	1	—	1	1	

		I.	II.	III.	Liceum	IV.	V.	T-képes	Össze- sen		
		f) Szülei lakóhelye szerint		1. Az iskola székhelyén lakik	12	9	8	29	23	3	26
2. A vármegyében (Szolnok)	13			8	7	28	1	2	3	31	31
3. Budapesten	1			2		3	1	2	3	6	6
4. Pest vm.-ben	3			7	3	13	6	2	8	21	21
5. Bács-Bodrog					1	1	1	1	2	3	3
6. Békés	1			1		2	1		1	3	3
7. Bihar				2		2	3		3	5	5
8. Bars								1	1	1	1
9. Csongrád								1	1	1	1
10. Esztergom				1		1				1	1
11. Heves	4			3	5	12	1	1	2	14	14
12. Komárom				2		2				2	2
13. Nógrád	10			1	9	20	5	3	8	28	28
14. Vas	1				2	3				3	3
15. Tolna								1	1	1	1
16. Borsod	2					2				2	2
g) be- járók				1. vasúton, autóbuszon							
		3	1	2	6				5	5	
h) lakás szerint		1. szüleinél lakik		15	14	15	44	23	3	26	70
		1		1	2	1	1	1	1	3	3
3 az intézeti internátusban lakik		31	22	19	72	18	14	32	104	104	
i) óra- mulasztás		30 óránál kevesebbet mulasztott igazoltan mulasztott órák száma		34	18	23	75	14	4	18	93
		1157	1198	1172	3527	2537	1119	3656	7183	7183	
			5	1	6	6	6	6	12	12	
j) általános előmenetele		jeles előmenetelű		1			1			1	
		18	8	12	38	13	9	22	60	60	
		25	17	22	64	24	8	32	96	96	
		3	6	1	10	3	3	3	13	13	
			5		5	2	2	2	7	7	
l) körül rendk. tárgyat tanul		zenét (zongorát v. hegedűt)		3	2		5			5	
k) közül landíjat landíjmentes		100 P-t fizet		12	7	8	27	12	17	29	56
		8		2	10	3	3	3	3	13	13
		3	12	5	20	2	2	2	2	22	22
		1		1	2					2	2
		4	6	5	15	8		8	8	23	23
		1	1	1	3					3	3
		2	2	3	7					7	7
		4			4					4	4
		4	2	3	9	3		3	3	12	12
		4									
		2	4	5	11	10		10	10	21	21
		2	2		4	3		3	3	7	7
		2		1	3					3	3
		2		1	3	1		1	1	4	4

2. A magaviselet, a rendszeretet és a tárgyak tanulmányi eredménye.

I—III. liceum, IV—V. tanítóképző.

Tantárgyak	Osztályok. Érdemjegyek.																	
	I. o. 47			II. o. 36			III. o. 35			IV. o. 42			V. o. 17					
	jeles	jó	elégséges elégtelen	jeles	jó	elégséges elégtelen	jeles	jó	elégséges elégtelen	jeles	jó	elégséges elégtelen	jeles	jó	elégséges elégtelen			
Magaviselet	22	25		5	30	1	14	21		14	22	6	11	3	3			
Rendszeretet	8	31	8	7	16	8	5	7	13	15	2	32	8					
Szorgalom													1	13	3			
Hit- és erkölcsstan	22	21	4	13	17	6		14	17	4	24	17	1	14	3			
Nevelés- és tanítástan											8	21	13					
Neveléstörténelem														5	11	1		
Iskolaszervezettan														5	9	3		
Nevelési és tanítási gyakorlat											6	26	10	7	8	2		
Magyar nyelv és irodalom	10	29	8		14	19	3	12	18	5	13	24	5	4	9	4		
Történelem és alkotmánytan	11	31	5	8	20	8		6	24	5	18	21	3	4	13			
Földrajz	10	27	10		17	18	1											
Német nyelv	10	33	4	6	19	11		12	16	7	9	27	6	4	13			
Természetismeret	16	28	3	6	15	15		9	19	7								
Fizika											8	23	11					
Mennyiségi ismeretek		21	24	2	1	10	17	8	3	14	17	1	2	12	27	1	8	9
Nevelési ismeretek				4	19	13		8	19	8								
Egészségtan														11	6			
Gazdasági, közgazdasági ismeretek								9	18	8	10	24	8	6	9	2		
Kézimunka	22	20	5	14	13	9		9	15	11	19	23						
Rajz	5	20	22	4	16	16		4	11	20	6	15	21	9	3	5		
Ének	7	22	17	4	12	19	1	5	16	15	8	16	14	4	8	5	4	
Zene	6	28	13	4	13	18	1	2	18	15	4	22	13	3	5	7	5	
Egyházi ének és zene											1	3		3	1	1		
Testnevelés	16	28	3	10	22	4		6	28	1	15	26	1	12	5			

3. Iskolai felszerelések értéke.

Tételek	Gyarapodás				Állomány		
	vétel	aján- dék	érték		darab	érték	
	darab		pengő	f		pengő	f
1. Bútorok	4	—	426	—	1674	54.871	78
2. Felszerelések	—	—	—	—	259	2.799	51
3. Köztert. bútorok és felsz.	—	—	—	—	400	10.147	93
4. Gyak. isk. felszerelés	—	—	—	—	210	5.019	30
5. Tanári könyvtár	50	317	2.528	55	3211	19.849	58
6. Pedagógiai szertár	—	—	—	—	22	1.030	50
7. Történelmi szertár	—	—	—	—	756	642	50
8. Földrajzi szertár	—	—	—	—	98	824	50
9. Mennyiségtani szertár	—	—	—	—	31	307	22
10. Biológiai szertár	6	12	365	—	501	6.816	66
11. Ásványtan és kém. szert.	—	—	—	—	142	3.974	15
12. Fizikai szertár	—	—	—	—	1106	11.903	60
13. Gazdasági szertár	—	—	—	—	44	1.777	55
14. Rajz szertár	—	—	—	—	164	1.577	30
15. Ének és zeneszertár	6	—	239	70	277	16.182	32
16. Kézimunkaszertár	—	—	—	—	100	3.455	32
17. Tornaszertár	—	—	—	—	322	10.360	86
18. Orvosi szertár	—	—	—	—	64	1.205	77
19. Gyak. isk. könyvtár	—	—	—	—	159	356	06
20. Számadási könyvek	5	—	18	—	71	494	15
21. Önképzőköri könyvek	7	8	52	30	582	3.194	30
22. Osztálykönyvtárak	18	2	18	90	1419	3.523	34
23. Levente szert. és könyvt.	—	—	—	—	188	680	40
24. Gyak isk tanítói könyvt.	3	—	19	20	151	769	66
álladék 1941 dec. 31-én:	99	339	3.667	65	11.951	161.764	26

4. Az iskola népessége 1920—1942-ig.

Tanév	Osztályozott nyilv. tan						Osztályozott m. tan.						Együtt nyilv. és m. tan.	Tanítás okle- velet nyert
	I.	II.	III.	IV.	V.	I-V.	I.	II.	III.	IV.	V.	I-V.		
1920-1921	23	15	32	31	—	101	—	1	1	1	—	3	104	30
1921-1922	14	23	16	33	—	86	—	3	2	—	—	5	91	32
1922-1923	23	10	21	19	—	73	—	—	2	—	—	2	75	16
1923-1924	28	20	10	19	—	77	1	1	—	6	—	8	85	2
1924-1925	27	24	16	8	18	93	1	1	—	—	—	2	95	24
1925-1926	—	22	23	12	7	64	—	—	—	—	—	—	64	6
1926-1927	31	—	20	17	12	80	—	—	—	—	—	—	80	13
1927-1928	40	29	—	17	15	101	—	—	—	—	—	—	101	12
1928-1929	33	33	29	—	18	113	—	—	—	—	—	—	113	21
1929-1930	39	29	32	29	—	129	—	—	—	—	—	—	129	—
1930-1931	38	37	32	36	37	180	—	—	—	—	—	—	180	32
1931-1932	34	37	38	33	39	181	—	—	—	—	—	—	181	39
1932-1933	19	33	38	41	42	173	—	—	—	—	—	—	173	40
1933-1934	29	20	36	62	42	189	—	—	—	—	—	—	189	40
1934-1935	33	27	21	37	57	175	—	—	—	—	—	—	175	54
1935-1936	25	30	26	24	36	141	—	—	—	—	—	—	141	33
1936-1937	18	24	27	27	25	122	—	—	—	—	—	—	122	19
1937-1938	17	19	25	29	29	119	—	—	—	—	—	—	119	39
1938-1939	34	18	21	30	32	135	—	—	—	—	—	—	135	18
1939-1940	32	38	17	28	31	146	—	—	—	—	—	—	146	40
1940-1941	37	34	42	19	29	161	—	—	—	—	—	—	161	34
1941-1942	47	36	35	42	17	177	—	—	—	—	—	—	177	12

5. Épület, udvar, kert, gazdasági terület, élelmezés, segélyezés.

Intézetünk 5·5 kat. hold, ebből a játszótér 4·700, a két udvar 2·200, a három park 7·113, a gazdasági gyak. ter. 14·386 (2·5 hold) m². Udvar, park salakos, díszcserjés, szegélyezett, közben három szabadlevegős iskola zöldjuhar, vegyes lomberdőben. Maga az épület 2 emeletes, alapja 3250·70 m². Balszárnya az oktatás céljaira szolgál, jobbszárnya a tanulóotthon foglalta magában. A *tantermek száma és mérete: földszinten*: 5, területek 61—63, a kézimunkateremé és szertáré 104 m². Ugyanitt az irodák, vendég- és fogadószobák, történelmi szertár és tanári könyvtár. 2. gyakorlóisk. szertár és mellék-helyiségek területe 301·73 m². Az *I. em.* 3 tanterem à=63, tornacsarnok 200, díszterem 123, zene-, pedagógiai, földrajzi, testnevelési szert. és könyvt. à=30·23, munkaszert. 19·50, tornaöltöző és mosdó 30·23, gazd. szert. 9, mellék-helyiségek 72 m². A *II. em.*: rajzterem és szert. könyvt. 146, term. tud. előadó 93, állattani 30, kémiai 30, fizika 36, mennyiségt. 18, növényt. szert. 9, 9 db. zenegyakorló à=18, mellék-helyiségek 64 m².

A *tanulóotthon*: földszint: cserkészotthon 35, olvasószoba 64, fürdőterem és öltöző 99·78, ebédlő 236, orvosi és három betegszoba 112, közt. vez. tanár és alkalmazottak lakása, konyha, tállaló, mosogató 269·04 m². *I. em.*: 4 tanulószoba à=39·37, 3 hálóterem à=136·71, 3 mosdó à=17·68, cipő- és ruhatisztító à=14·28, felügy. tanári szoba 21·42, mellék-helyiségek 27·30 m², a 2·5 m. széles folyosókon és háló-előtérben szekrények. A *II. em.* hasonló beosztású. Egész intézetünk 150 helyiséget foglal magában.

A *tanulóotthon* fenntartója a VKM., igazgatója az intézeti igazgató, akinek társai 1 köztartásvezető és 2 felügyelő tanár; állandó alkalmazottak: 1 gazdasszony, 1 főzőnő, 4 konyhalány, 3 mosónő és az intézeti takarítók. Férőhely 160, a felvételt az igazgatóság engedélyezi. Első évben felvettek évi 500 P-t fizetnek 10 havi részletben, egyébként a bentlakók 10%-a évi 200, 20% évi 300, 30% évi 400 P-ös kedvezményes ellátást kaphat a tanulmányi előmenetel és a szülők vagyoni helyzetének megfelelően. A hadiárvak és gyámoltak is előnyben részesülnek.

Ebben az isk. évben 105 bentlakó volt, 75 líceumi és 30 tanító-képző int. növ., kintlakott 72 (45 líc. és 27 tan. képz.), közülök 72 a szüleinél. A bentlakók élelmezését mindenben sikerült a régebbi

színvonalon tartani, csak kenyéradag volt áprilistól kezdődően a kiutalt mennyiségnek megfelelő, s nem volt oly nagy a változatosság, mint korábban. Reggel tejeskávé v. forralt tej, ebéd hétköznapon 2, ünnapokon 3 fogásos, a hústalan és böjti napokat kivéve hetenként most is átlag 9 alkalommal került asztalra húsféle, továbbá a tartalékolt cseresznye, meggy, egres és főzelékfélék bőséges sorozata. Mosás, fűtés, világítás minden nehézség ellenére teljesen zavartalan maradt. Egész évi munkánknak ez volt a legnehezebb része, de valamennyi konyhai alkalmazott példásan teljesítette nehéz munkáját.

Jutalmak: 200 P Horthy Miklós ösztöndíjas Debreczeni Jenő V. é., Kaszab György, Nagy István és Tóth István IV. é., a közszolg. alk. tan. segélyét Diós József IV. é. kapta. évvégén pénzjutalomban részesült: Hajdú Kálmán, Jászberényi Frigyes, Kiss Gábor, Litkei József, Vadászi László, III. é., Vásárhelyi József IV., R. Kiss István, Pápai István és Placsek Emil V. é. növ. Ajándékkönyvet kapott 33 növ. és 26 gyak. isk. tan.

IV. Az intézet működése.

1. Nevelés.

A Szent Imréről nevezett *Mária Kongregáció* havonta tartotta igen tartalmas gyűléseit, amelyeken vallásos tárgyú oktatófilmek, előadások egész sora szerepelt, mélyebbé tette a lelki életet, tartalmazta élményként szolgált valamennyi. Május 3-án Kállay Miklós: „A lilomos királvi” c. drámáját kongreganisták adták elő városi úrilányok szerepeltetésével a házi kápolna felszerelésére. A létszám ebben az évben 30-cal több. Az októberi és májusi litániákon önként vettek részt, s különösen nagy hatású volt az idei lelki-gyakorlat 3 napja.

Református növendékeink *Bethlen Gábor Köre* hetenként tartott bibliamagyarozatot, amelyet a növendékek maguk vezettek más ifjakkal együtt, több alkalommal önálló előadásokkal, szorosán együttműködve a többi ref. ifjúsági egysülettel, melyeknek minden megmozdulásába bekapcsolódtak.

A *hazafias nevelés* érdekében egyetlen alkalmat sem mulasztottunk el, a nevelés-oktatás, házi és nyilvános ünnepségek bőséges alkalmat adtak a legnemesebb magyar hagyományok hűséges ápo-

lására, könyvtárainkat sikerült csaknem teljes mértékben a táj, nép, nemzet modern irodalmával felfrissíteni és korszerűsíteni. Folyóirataink is igen változatosak, de legfőképpen a magyar nemzeti értékek, történetpolitikai gondolkodás kifejlesztését akarják elősegíteni. Erre állandóan különös gondot fordítunk.

a) *A gróf Apponyi Albert Ifj. Önképzőkör* az év folyamán 12 gyűlést tartott, ezekből díszgyűlés 4, rendes gyűlés 6, műsoros 2. A műsorok száma 92, ebből felolvasás 10, szabadelőadás 36, énekszám 20, zeneszám 20, népszokásbemutató 5, bohózat 1. A gyűléseken 5-6 növendék új könyveket és folyóiratokat ismertetett. Az önálló értekezések megoszlása tudományágak szerint: irodalmi 9, történelmi 10, néprajzi 7, neveléstudományi 6, természettudományi 3, hadászati 1. A szereplések megoszlása osztályonként: V. évf. 30, IV. é. 26, III. é. 21, II. é. 10, I. é. 5. Egyenként a legtöbb munkát végezték: Debreczeni J., Csoupek W., Placsek E., R. Kiss I., Pók L. V. évesek, Diós J., Lencse Gy., Seres J. IV. évesek. Tisztikar: ifj. elnök: Debreczeni J., jegyző: R. Kiss I., pénztáros: Lehóczky A., ellenőr: Lencse J., háznagy: Paczona M., könyvtáros: Farkas L. Tanárelnök: Bognár Gyula.

b) *Ifjúsági Toldi Miklós Sportkör*: a debreceni tankerülethez tartozik. Megalakulásának ideje: 1924. Igazolási száma: 72. Vezető tanára: Timár Mihály testnevelő tanár. 1942. ápr. 8. óta Pazár Zoltán ny. c. t. ig. helyettesítette. Az intézet tanulóinak teljes létszáma: 177. A testnevelési alap fizetése alól senki sem volt felmentve. Működő tagok száma: 135. Foglalkozási idő heti 2 óra.

Atlétika, torna, labdarúgás, tenisz és télisport szakosztályok működtek. Az intézetnek 200 m² területű tornaterme és 384 m² területű füves, játékra alkalmas udvara van. Atlétika és labdarúgó edzéseket a városi sporttelepen tartottuk. A téli hónapokban a téli sportokat a városi korcsolyapályán gyakorolták a tagok. Korcsolyázní és úszni az intézet minden tanulója tud.

Az őszi folyamán megrendeztük a házi labdarúgó bajnokságokat, tavasszal pedig a házi atlétikai bajnokságokat. Nyilvános torna-ünnepélyt a testnevelő tanár katonai szolgálata miatt nem rendeztünk. A házi atlétikai bajnokságok keretében tartottunk kisebb szabású ünnepélyt.

A versenyen elért eredmények: magasugrás 17 évig: Tóth Sándor 155 cm, Németh József és Kadocsa Sándor 150 cm. 17 éven

felüli: Mojzes Sándor 195 cm, Bordás Elemér 160 cm, Molnár Béla 160 cm. Távolugrás 17 évig: Rózsavölgyi Dezső 510 cm, Dán Gyula 505 cm. 17 éven felül: Bordás Elemér 595 cm, Mojzes Sándor 560 cm, László Ferenc 560 cm. Súlydobás 17 évig: Szőke László 11'60 m (5 kg), 17 éven felül: Paczona Miklós 11'80 m (7¹/₄ kg). Diszkoszvetés: Paczona 33'60 m. Gerelydobás: Paczona 44'10 m.

Május hó 31-én tartott kegyeleti 10x100 m-es váltófutásban intézetünk csapata első, így a kiírt vándordíj tulajdonosa lett. A váltófutás tagjai: Dán Gy. I., Hajmássy I. II., Jászberényi F. III., Mojzes S. III., Áchel Gy., Miklós J., László F. IV., Bordás E., Lehóczky A., Paczona M. V. éves növendékek.

c) Az *Ifjúsági Segítő Egyesület* még mindig igen szerény anyagi alappal rendelkezik, de ennek ellenére 26 növendéknek juttatott 140 P segélyt. Vagyona évről-évre növekedik és így lassanként a segélykönyvtár is megvalósítható lesz. Tanárelnök: Szombathy Miklós.

A természetvédelmet és fásítást, a konyha- és gyümölcsös kertet, valamint a parkok fejlesztését évről-évre üzemtervszerint iktatjuk be munkánkba és művészeti szempontból is örködünk azok épsége és szépsége felett. A szépség mellett a gazdaságosság elvét tekintjük irányadónak. Ebben a tekintetben igen szerencsés a munkákat tervező, végrehajtó személyi összetétel, ezért állandó gyarapodás és fejlődés a következmény.

2. Fegyelmi állapot.

Az állandóan növekedő létszám miatt fokozottabb figyelemmel kell örködnünk, főként kintlakó növendékeink nehéz ellenőrzése miatt. A rendtartás keretein belül az előző évekhez hasonlóan több kedvezményt adtunk, de éberebbeknek is kellett lennünk. VI. fokú fegyelmi büntetésben részesült 4 növendék, akik közül 3 nem volt eredetileg a mi növendékünk, a negyedik pedig kintlakó volt. Ezért más intézetből csak akkor veszünk át növendéket, ha van férőhely s példás magaviseletű és jeles-jó előmenetelű. Feltűnő, hogy helybeli növendékeinknek alig tudunk adni példás magaviseleti és jeles rendszereteti érdemjegyet.

3. Tanítás.

Az év folyamán az alakuló és záróértekezleten kívül a líceum és tanítóképző együtt 9 rendes, 4 rendkívüli, 2 módszeres, 1 tanul-

mányi felügyelői, továbbá javító és különbözeti, osztályvizsgálati értekezletet tartottunk. A módszeres értekezleteken az írás és ízlés, a dolgozatok, iskola és füzetek, az ábrázolás, stb., majd a nemzeti önismeret és nemzetnevelés, a néprajz és nemzeti önismeret, az oktatófilmek módszeres felhasználásáról hoztunk döntéseket, igyekeztünk munkánkat maradandó határozatokkal mélyíteni.

Magyar nyelvi és irodalmi dolgozatok. I. osztály: 1. Mit látunk Széchenyi emlékbélyegein? (házi), 2. Karácsony az én falumban (iskolai), 3. Az egri asszonyok visszaverik a törököt (iskolai), 4. Hogyan indul a cselekmény a „Süt a nap” falujában (házi), 5. Intézetünket megmutatom egy ismerősömnek (iskolai), 6. Jön az árvíz! (Jókai: „Az új földesúr” c. regénye alapján, iskolai), 7. Kit kövesünk: Simándit vagy Puskást? (Rákosi Viktor „Elnémult harangok” c. regénye alapján, (házi).

II. osztály: 1. Életem érdekes mozzanatai (iskolai), 2. Jászberény katolikus főtemploma (házi), 3. Hogyan sodródik Etele testvérgyilkosságba? (iskolai), 4. Karácsonyi és újévi népszokások nálunk (házi), 5. Nyilas Misi jellemzése (iskolai), 6. Hogyan jellemzi Jókai Mór Kőrösi Csoma Sándort Barkó Pál személyében? (házi).

III. osztály: 1. Széchenyi Jászberényben (házi), 2. Milyenek látjuk Mikest leveleiből? (iskolai), 3. Meglátogatom a nagybeteg Csokonait (iskolai), 4. Bánk jelleme és tragikuma (házi), 5. Márton kanonok-Alpár vezér (jellemrajz Herczeg Ferenc „Pogányok” c. regénye alapján, iskolai), 6. Amikor testvérvizsoly pusztítja az országot... (Eötvös József „Magyarország 1514-ben” c. regénye alapján, házi).

IV. osztály: „A Tiszavölgy fajtánk bölcsője. A magyarság sorsa a Tisza két partján, az Alföldön dől el.” (Széchenyi) Házi dolgozat. 2. Vannak-e Madách hősenek magyaros jellemvonásai? (iskolai), 3. Amikor először léptem a gyakorlóiskolába... (iskolai), 4. Magyarság az élet kapujában (Herczeg Ferenc „Az élet kapuja” c. regénye alapján, házi). 5. Hogyan veszett el Buda? (Kemény Zsigmond „Zord idő” c. regénye alapján, iskolai). 6. „Hóban viruló rózsafa” (a megszállott területek irodalma, házi.)

V. osztály: Hogyan küzdenek szebb magyar jövőért romantikus íróink és költőink? (iskolai), 2. Vörösmarty M.: Csongor és Tünde c. tündérvígjátékának személyei (házi), 3. Népművelés keretében ismeresse Petőfi S. Bolond Istók c. költeményét! (iskolai), 4. A tanító

hívatása a szövetkezeti életben (házi), 5. Hogyan jellemzi Jókai Mór Jenőy Kálmánt? (iskolai), 6. Rákosi J. Aesopus c. drámájának esztétikai taglalása (házi).

Iskolánkívüli népművelés. Az iskolánkívüli népművelési előadások évről-évre nagyobb területre terjednek ki. Az elmúlt évben a tanári testület minden tagja, részben a város belterületén, részben a tanyavilágban fejtett ki példaadó népművelési tevékenységet. A tanítóképző-intézet V. éves növendékei gyakran kísérték el újtukra előadóinkat, s így nyertek betekintést a népművelés munkájába. Maguk is résztvettek az intézetben tartott 10 hetes analfabéta-tanfolyam vezetésében. Mindannyian tartottak előadásokat. Az előadás után szórakoztató zenét, dalt és más érdekes műsorszámot mutattak be. Így a munkában kifáradt hallgatók lelkét felüdítették.

Oktatófilmek. Az idei esztendőben a legteljesebb mértékben bekapcsoltuk munkánk módszeres menetébe a korszerű szemléltetés egyik legkiválóbb eszközét, a filmet. Az oktatás frontján dolgozók kezében a film kiváló fegyver: oktat és nevel egyaránt. Filmpedagógiai irodalmunkat Szemes G., Bognár Gy., Kiss J. és Vágó E. tanulmányai gazdagították. Szemes G. a szemléltetés egyik legnagyszerűbb módját és eszközét, a filmet kívánja bevezetni a népiskolai oktatás menetébe. Különösen a természetrajzi oktatás Filmszemléltetéssel való kísérését tartja fontosnak. Széleskörű irodalmi munkásságot fejtett ki ez ügy érdekében, melynek hatására a népiskola filmoktatását mások is a jövő tanítás legbecsesebb eszközének ismerték el. Bognár Gyula a magyar irodalom nagyjainak, a magyar földszépségeinek, népművészetének életszerű bemutatását óhajtja a film útján megvalósítani a népművelés keretében. Kiss József a szülőföld, a néphagyomány jelenségeit állítja film útján a népiskolai oktatás szolgálatába. Mindannyian a közoktatás legmodernebb, a korral együttartó eszközének ismerik el a filmet.

Nevelési és tanítási gyakorlatok. A IV. osztályban a nagy létszám ellenére is átlag 4—5-ször tanított egy-egy növendék, az V. osztályban egy-egy növendékre átlag 12-szer került sor. A Kossuthutcai áll. népiskolában egy órás látogatás keretében megfigyeléseket végeztek. Óvodákat is látogattak és megtekintették az óvodák záróvizsgáját is. Szerepeltek a gyak. isk. szülői értekezletein, résztvettek és segítettek a gyak. isk. tanítóinak a hazafias és egyéb ünnepek rendezésében. Ped. gyak. órákon tervszerűen feldolgozták a meg-

figyelésükre bízott gyak. isk. tanulók testi és lelki fejlődésére vonatkozó adatokat.

Kirándulásaink a nagyméretű vasúti és közüzemi korlátozások miatt csak az előző években is szokásos helyijellegűek voltak. Júniusban az Öregerdőben tartottunk nagyobb szabású, egynapos kirándulást. Egyes osztályok kisebb helyi kirándulásokat is tettek.

4. Egészségi állapot.

Az egészségi állapot megfelelő volt, influenzajárvány azonban most is fellépett, de komolyabb következménye nem volt. A rendkívül szigorú tél miatt igen sok meghülés, torok- és mandulagyulladás fordult elő, 2 esetben pedig tüdő- és mellhártyagyulladás is. 4 növendéket vakbéloperációra kórházba kellett szállítani. A szokásos gyomorrontás, sérülés, ficamodás, kisebb balesetek az intézeti orvos ébersége és gyors, hathatós eljárása következtében könnyen elmúltak.

V. Gyakorlóiskola.

A gyakorlóiskola a VII—VIII. oszt. bevezetésével a következőképpen oszlott meg: alsó tagozat I—IV. oszt. vezetője Vágó Elemér, a felső tagozat V—VIII. oszt. vezetője Kiss József. A róm. kat. hitoktatást Járdán József, a reformátust vitéz Kiss János, az ág. ev.-t Uzon László látta el. A női kézimunkát heti 1 órában Pokorny Marcella okl. tanítónő oktatta.

Vágó Elemért katonai szolgálatának teljesítése alatt Fekete Kálmán helybeli áll. tanító helyettesítette.

A tanév első óráján a tanulók felvonultak a nemzeti zászló előtt. Ünnepeket tartottak Okt. 6. Dec. 6. Dec. 10, (Megemlékezés gr. Széchenyi Istvánról.) Dec. 11, (Limanova.) Dec. 20, Karácsonyfa-ünnepe. Febr. 15-én iskolai farsangi délután volt. Márc. 15. Részt vettek az intézet ifjúságával a jászberényi hősi halottak emlékünnepején és a Hősök-napján. A Madarak és Fák napján egésznapos kirándulás volt az Újerdőben.

Szülői értekezlet 1941. nov. 16-án és máj. 10-én tartottak, amikor az Anyák-napja ünnepséget megelőzően a VII—VIII. oszt. évvizsgáját is megtartották Tóth Gyula pedagógia-tanár elnöklésével.

Gyakorlati nevelés. Tanmenet szerint művelték a gyermekek számára az intézet fennállása óta üzemben lévő gyakorlókeretet. E munka keretében a hadsereg felhívására lelkesen vették ki részüket az olajos magvak termeléséből. (Erre a célra Kiss József leventeparancsnok 3 kg napraforgó vetőmagot osztott szét a vállalkozó családok és gyermekek számára.) Téli időben gondozták a madár-
etetőket. Ősszel és tavasszal igen sok virágtövet, magot és palántát hordtak szét a város virágosítására. Az intézet 3 holdas konyhakertjében többször végezték a gyomirtást. A VII—VIII. oszt. minden tanulója megtanulta a fűzvevessző-kosárfonást és a kukoricahéjból való lábtörlő készítését. A felső tagozat tanulói a téli délutánokon örömmel segédkeztek a szemléltetőképek, eszközök készítésében. Szép és értékes ajándékukat ebben az évben a Szilágy-megyei Bősháza község kéttanerős iskolájának küldötték el, ahonnét szép leveleket kaptak hála fejében. Az évváró ünnepélyre rajz- és női kézimunka kiállítás rendelkezésével kedveskedtek a látogató szülőknek.

1. A felső tagozat gyakorlati munkássága.

A tanítóképzés érdekeit szolgáló gyakorlóiskolában ebben a tanévben nyílt meg a múlt évi VII. osztály után az első VIII. osztály. Az új Tantervvel kapcsolatosan ez a tanév *próbaév* volt. Azok a tételtek, amelyek a VII—VIII. osztály megnyitásával az eddigiekkel szemben újszerűek, megérdemelték, hogy velük a próbaév leforgása alatt különös gonddal foglalkozzunk. Ezek főként a gyakorlatiasabb nevelést szolgáló eljárások, munkavezetések tervei voltak.

A gyakorlóiskola mindkét tagozatának munkavezetése eddig is nagy gondot fordított a gyakorlatiasabb nevelésre. A gyakorlókeret tervszerű művelése, a séták és kirándulások, a kézimunkaoktatás, madárvédelem mind ezt a célt szolgálták. Azzal, hogy most 12—14 éves gyermekek is az iskola falai közt maradtak, ez a munka még inkább mélyült.

Figyelemreméltó eredmények mutatkoztak, melyek megérdemlik, hogy értesítőben lássanak napvilágot.

Kétségtelen, hogy az eredményekhez a mai élet és a családi élet is adtak indítóerőt. Látnunk kell azonban a háttérben az iskola buzdító erejét, ösztönző hatását is.

Tekintettel arra, hogy a felsőbb tagozatba azok a gyermekek jártak, akik középiskolákban tanulmányaikat nem folytathatták s

minthogy ezek jórészt földműves szülők gyermekei voltak, az V—VIII. osztályok az új Tantervnek mezőgazdasági irányú tanmenete szerint végezték a próbaév munkáját. Az eredmények is ezért inkább gazdasági téren mutatkoztak.

A. tanuló házinyúl tenyésztéssel már évek óta foglalkozik. A nyúlak árán juhokat szerzett s ezeket maga neveli. Vagyonkájának mai értéke 370 P. (Iskolatársai Antal Dezső VIII. oszt. tanulót az osztály Krózusának tekintik.)

B. tanuló a múlt nyáron a temető gondnokánál dolgozott. A sírok virágait kezelte. A tisztásokon konyhakerti növények termelését tanulta. Az idei tavaszon virágpalántákkal 34 P-t szerzett a maga emberségéből. Nyári keresetét *bevallási ívén* 80 pengőre becsülte.

C. tanuló a múlt nyáron a MÁV. pályatesten 8 heti napszámmal 80 P-t keresett. Ebből alapította meg nyúltenyésztését. Ma 27 nyúla van.

D. tanuló egész nyáron a reggeli órákban a tejet hordta a házakhoz. Havi bére 50 pengő volt. (Bevallása szerint délután 3-kor ebédelt s azután pihent. Számításom alapján naponként 8—10 km utat tett meg a 11 éves gyermek.)

E. tanuló nyúltenyésztete révén jó hírre tett szert. Fajtiszta nyúlaihoz fajnemesítésre vitték a többiek a nyúlakat s ezzel 16 pengőt keresett. Nyúltenyésztete ma 160 pengőt ér.

F. tanuló selyemhernyó tenyésztésbe vágott. A múlt évi gubókért 24 pengőt kapott, amelyen édesanyja iskolai ruhát vásárolt neki. Az idén már nagytermelő. Egész dobozzal vállalt hernyót.

G. tanuló (fuvaros fia) a munkán kívül édesapja igájával kisebb fuvarokat bonyolított le. Ezzel és a befolyt borralalókkal együtt husvét óta 80 pengőt keresett.

A nagyvállalkozók mellett érdekes a nincstelen kezdők előretörése is. Így:

H. tanuló a piaci napokon az állomáson talicskával hordta a hetivásárra érkező árusok csomagjait. Ugyanezt végezte az országos vásárok napjain is. Keresetét feljegyezni nem tudta. Nem is gondolt rá. Minden keresetét édesanyjának adta oda. Írásbeli bevallása szerint a szegény család sokszor csak ebből élt. Még ruhára és iskolaszerekre is telt belőle.

I. tanuló most azzal keres pénzt, hogy a munkábajáró családok helyett állja a „sort“ a jegykiosztásnál s egyszerre több család jegyét intézi el. Egy-egy alkalommal 3—4 pengőt is keres.

A beszámolóinak itt végét velem. Néhány érdekes példa ez csupán. Mindegyikből az élet malmának dübörgése hangzik. A mai nehéz élet malmának dübörgése.

Csak szánakozni nem szabad ezeken a kis munkásokon! Nem, mert végzett munkájukról, szépen gyarapodó keresetükről, forgótőkájükről ragyogó szemekkel, vidám hangulatban számoltak be a vizsga előtt.

Új élet hajnala árad ki ezekből a gyermekekből. Ők a munkában nem a kínos verejtéket látják. Minden tanítás és különösebb magyarázat nélkül a munkát az élet egyik céljának érzik. Olyan emberekké nevelődnek, akik a munkát szívesen fogják végezni a család és emberi közösség szolgálatában.

Az új Tanterv rejtett szózata is ezt az érzést plántálja a gyermeki lelkekbe.

Ezt a régi helyébe, amely a szenvedés és a verejték hangoztatásával fáradt és koravén embereket eredményezett.

Kiss József osztályvezető.

A Szívgyárda vezetője Járdán József hitoktató volt. A cserkészapródok gondozója Seres József IV. éves növ. Segítői: Czakó Béla III. éves és Bernáth Elek II. éves növendékek voltak.

A *testi nevelésre* különös gondja volt a gyakorlóiskola vezetőinek. Alkalmos időben, még télen is a szabadban tartották a testnevelési órákat, (Korcsolyázás, szánkázás.) Ősszel és tavasszal a gyakorlókertben és az intézet kis erdejében lévő ú. n. szabadlevegőjű-iskolában folyt a tanítás. A gyermekek egészsége az egész év folyamán kitűnő volt. A tanítás egyetlen napon sem szünetelt. (Télen az intézeti központi fűtés miatt a 25—30 fokos hidegben a termék átlagos hőmérsékletet heteken át reggel 10 óráig sokszor egészen alacsony volt, ilyenkor a helyzethez alkalmazkodva végezték a tanerők nevelői munkájukat.)

Tanmenetük szerint több kisebb sétát és 2—3 órás tanulmányi kirándulást végeztek. A felsőbb tagozat pl. megfordult a vasúti kirkodókon, póstán, üzemekben, a Zagyva nagyarányú szabályozási munkálatainál. (Egyik alkalommal a főtemplom tornyából szemlélték

a szülőföldet, a várost és határát. (A határban — menet közben — több szegény asszony földceskjét gyomlálták ki percek alatt).

A tanév folyamán többször volt légiriadó.

2. A gyakorlóiskola tanulóinak névsora.

I. osztály: Berdefi György, Borsóhalmi Géza, Duduk Éva, Lollók Gyula, Márton Imre, Péter Tibor, Riba Mária, Szabó Klára, Szűcs Ferenc, Turcsányi Zoltán. (10).

II. osztály: Benke Zsuzsanna, Berdefi Győző, Birgés Márta, Gedei Balázs, Juhász János, Kiss János, Kovács Irén, Medve János, Popovits Ferenc, Suba István, Szabó László. (11).

III. osztály: Bábosik István, Dobóczky László, Nyíri András, Rédei Mária, Süle Tibor, Szebenyi Ferenc, Sződy Ilona, Szűts János, Tarjáni Mária. (9).

IV. osztály: Babusa Sándor, Badari Matild, Beszteri István, Gaál Gizella, Horváth Béla, Márton György, Medve László, Molnár János, Surák Pál, Szabó Anna, Szabó Ernő, Szentgyörgyvári Tibor, Tasi József, Tóth József. (14).

V. osztály: Berényi László, Bernáth Béla, Fehér Kálmán, Fülöp István, Horti László, Kohári Rudolf, Kovács Árpád, Pintér István, Sárközi Ferenc, Szórád János. (10).

VI. osztály: Badari Antal, Fejes György, Kis József, Nyíri István, Rékasi János, Rékasi Mihály, Suba Béla, Szarvas István, Szebeni János. (9).

VII. osztály: Antal Dezső, Cseh Béla, Kathencz János, Rédei Vendel. (4).

VIII. osztály: Badari Imre, Lampé Ernő, Lázár Tihamér, Sas Menyhért, Szőlősi Károly, Varga Ferenc. (6). Betegség miatt kimaradt Farkas János VIII. o.

Statisztikai kimutatás a gyakorlóiskola növendékeiről.

Oszt.	Vizsgát tett		Összesen	Vallás szerint				Anyanyelv magyar	Tanulmányi előmenetel					Összesen
	fiú	leány		rk.	gör. kat.	ref.	ág. ev.		1	2	3	4	5	
I.	7	3	10	10	—	—	—	10	5	5	—	—	—	10
II.	8	3	11	9	1	—	1	11	7	3	1	—	—	11
III.	6	3	9	9	—	—	—	9	5	4	—	—	—	9
IV.	11	3	14	12	—	1	1	14	11	3	—	—	—	14
V.	10	—	10	9	—	1	—	10	—	2	5	1	2	10
VI.	9	—	9	9	—	—	—	9	1	4	2	1	1	9
VII.	4	—	4	3	—	1	—	4	1	2	1	—	—	4
VIII.	6	—	6	6	—	—	—	6	3	2	1	—	—	6
Össze- sen	61	12	73	67	1	3	2	73	33	25	12	2	3	73

VI. Tájékoztató a következő iskolai évre.

1242 szeptember 5-én javító-, pótló- és különbözeti vizsgálatok, 7-én a bentlakó növendékek jelentkezése, tanulóotthonban való elhelyezése. 8-án 9 órakor Veni Sancte, 9-én tanítás. A liceum latinmetes, gyakorlati irányú középiskola. Első osztályba csak az vehető fel, aki a polg. iskola vagy gim. 4 osztályát sikerrel elvégezte, 14 éves múlt s 17 évesnél nem idősebb. A *beiratkozás napja június 26—27.* Ekkor a tanuló *szülőjével* jelenjék meg. Hozza magával születési *anyakönyvi kivonatát* és a középisk. 4. oszt. *bizonyítványát.* A beiratkozáskor 9 P-t kell fizetni. A tandíj 100 P. Ez öt részletben fizetendő. Jeles, jó tanulmányi előmenetelű, szegénysorsú tanulók különböző kedvezményben részesülnek.

Bejáró növ. csak abban az esetben vehető fel, ha a tanulóotthon helyei már beteltek. Az évi ellátás összege 500 P, mely 10 havi részletben fizetendő. II. o.-tól kezdve a tanulók ellátási díjkedvezményt kapnak.

Az 1942—43. isk. évi tankönyvjegyzék.

Liceum I. oszt. Barta—Takács: Magyar irodalmi olvasókönyv (Egyetemi Nyomda). Nagy—Medgyesi: Magyar nyelvkönyv I. o. (Egyetemi Nyomda). Miskolczi—Mezősi: Egyetemes történelem I. o. (Szent István Ts.). Bálint: Földrajz I. o. (Franklin). Lux: Német nyelvkönyv I. o. (Egyetemi Nyomda). Greguss: Természetrajzi ismeretek I. rész. (Franklin). Kiss—Csada: Mennyiségtan I. o. (Egyetemi Nyomda). Kerényi: Énektan I. o. (Szent István Ts.). Bathó—Csukás: Zongoraiskola I. o. (Egyetemi Nyomda).

II. oszt. Barta—Takács: Magyar irodalmi olvasókönyv (Egyetemi Nyomda). Nagy—Medgyesi: Magyar nyelvkönyv II. o. (Egyetemi Nyomda). Miskolczi—Mezősi: Egyetemes történelem II. o. (Szent István Ts.) Bálint: Földrajz II. o. (Szent István Ts.). Lux: Német nyelvkönyv II. o. (Egyetemi Nyomda). Móczár: Természetrajzi ismeretek II. rész. (Franklin). Kiss—Csada: Mennyiségtan II. o. (Egyetemi Nyomda). Vitos: Az ember teste és egészsége II. o. (Egyetemi Nyomda). Kerényi: Énektan II. o. (Szent István Ts.) Bathó—Csukás: Zongoraiskola II. o. (Egyetemi Nyomda).

III. oszt. Barta—Takács: Magyar irodalmi olvasókönyv (Egyetemi Nyomda). Medgyesi Marida: A magyar nyelv élete III. o. (Egyetemi Nyomda). Mezősi: A magyar nemzet története III. (Szent István Ts.) Lux: Német nyelvkönyv III. o. (Egyetemi Nyomda). Szemes—Nemeshanyi: Vegyi ismeretek (Franklin). Kiss—Csada: Mennyiségtan III. o. (Egyetemi Nyomda). Somos—Zentai: Az ember lelki világa III. o. (Szent István Ts.). Kerényi: Énektan III. o. (Szent István Ts.). Bathó—Csukás: Zongoraiskola III. (Egyetemi Nyomda).

Tanítóképző IV. oszt. Barta—Takács: Magyar irod. olv. könyv. (lic. IV. Egy. Ny.). Weszeli: Módszertan (Szent István Ts.) Weszeli: Neveléstan, tanítástan (Szent István Ts.) 1941. évi Népisk. Tanterv és Ut. (Egy. Ny.). Mezősi: A magyar nemzet története IV. o. 2. k. (Szent István Ts.) Kiss—Csada: Mennyiségtan IV. o. (Egy. Ny.). Csekő—Jeges: Fizika (Franklin). Móczár—Török: Gazd. ism. I.—II. o. (Franklin). Lux: Német nyelvkönyv IV. o. (Egy. Ny.). Kerényi: Énektan 4 k. (Szent István Ts.). Bathó—Csukás: Zongoraisk. 4. k. (Egy. Ny.). Dobó—Ráth—Véghné: Magyar hegedűisk. 2. k. (Szerző kiad.).

V. oszt. Schütz A.: Kat. hitvédelem (Szent István Ts.) Magdits: Hitelemzéstán (Szent Istv. Ts.). Szele M.: Népisk. ker. vallástan módszertan, ref. (Debreceni Városi Nyomda.). 1941. évi népisk. Tanterv és Utasítás (Egyetemi Nyomda). Molnár O.: Neveléstört. (Franklin). Váradi J.: Isk. szerveztán III. kiad. (Szt. Istv. Ts.). Sarudy O.: Irodalomtört. II. r. (Ath.) Lux Gy.: Német nyelvtan (Egyet. Nyomda). Lux Gy.: Német nyelvkönyv (Egyet. Ny.) Horn J.: Alkotmánytan (Franklin). Kiss J.: Mennyiségtan (Ath.) Jaloveczky-Quint.: Egészségtan (Franklin). Sztankó B.: Énekisk. (Franklin). Dobó—Ráth—Véghné: Magyar hegedűisk. III. Zoltai M.: Zongoraiskola III. r. (Franklin).

T a r t a l o m m u t a t ó .

T a n u l m á n y o k .

Oldal

„Hadi érettségi, hadi oklevél“. Irta: Tóth Gyula.	1—
A Jászság tájéletrajzi irodalma. Irta: Blénessy János.	5—
Lakóhelyünk történetének, gazdasági és társadalmi életének megismerési módja és célja jászberényi példák alapján. Irta: Blénessy János.	14—
A karéneklés nevelői fontossága. Irta: Berzátzy László.	28—
I. Az iskolai év története.	31—
Az iskolai év fontosabb eseményei	34—
Fontosabb rendeletek	36—
II. A líceum és tanítóképző-intézet állapota.	
1. Hatóságok	37—
2. Tanári testület	38—
3. A tanári testület társadalmi és irodalmi működése	40—
4. Növendékekre vonatkozó adatok	43—
5. Tanítóképesítés	49—
III. Statisztika.	
1. A tanulók száma és fontosabb adatai	50—
2. A magaviselet, a rendszeretet és tárgyak tanulmányi eredménye	52—
3. Iskolai felszerelések értéke	53—
4. Az iskola népessége 1920—1942-ig	53—
5. Épület, udvar, kert, gazdasági terület, élelmezés segélyezés....	54—
IV. Az intézet működése.	
1. Nevelés	55—
2. Fegyelmi állapot....	57—
3. Tanítás	57—
4. Egészségi állapot....	60—
V. Gyakorlóiskola	60—
1. A felsőtagozat gyakorlati munkássága	61—
2. A gyakorlóiskola tanulóinak névsora....	64—
VI. Tájékoztató a jövő iskolai évre	65—
Tankönyvjegyzék	66—